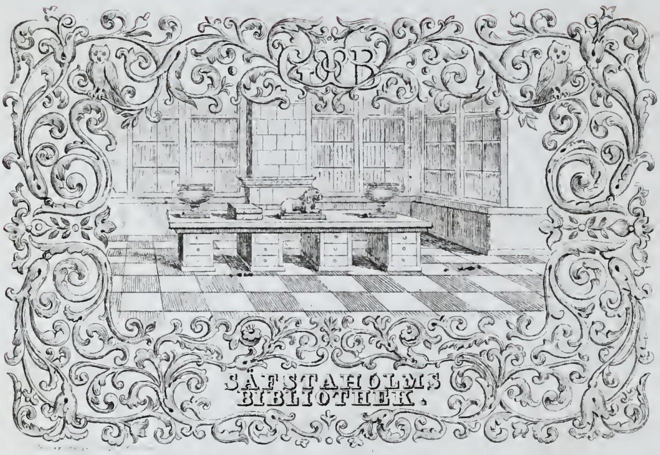
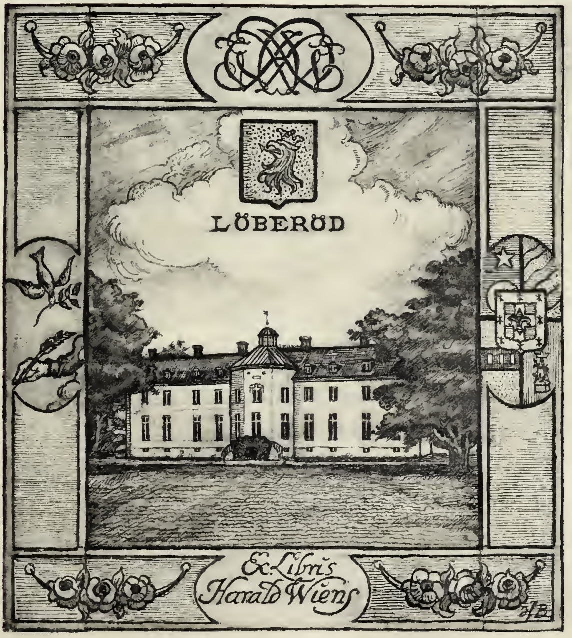
600-
axyxn
3 vols. in 1
3343E
8928 & 8926.




LÖBERÖD
Ex Libris
Harald Wiens

Q. F. F. Q. S.

DISSERTATIONE PHILOLOGICA

ULPHILAS ILLUSTRATUS,

CUJUS

PARTEM PRIMAM,

CONSENT. AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH. IN ILLUSTRI ACADEM. UPSALIENSI,

SUB PRÆSIDIO,

VIRI CELEBERRIMI,

D:NI MAG. JOH. IHRE,

ELOQUEN. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT. S. R. S. M.

PUBLICO EXAMINI SUBJICIT

STIPENDIARIUS OXENSTIERNIANUS

ERICUS SOTBERG,

VADSTENO-O-GOTHUS.

IN AUDIT. CAROLINO MAJORI Die *XXIX* FEBR. ANNO MDCCLII. HORIS A. M. SOLITIS.

HOLMIÆ,

Typis LAURENTII SALVII.

S:Æ R:Æ M:TIS

MAGNÆ FIDEI VIR,

GENERALIS MAJOR,

ORDINIS REGII ENSIFERI

EQUES AC COMMENDATOR,

ILLUSTRISSIME GENEROSISSIMEQUE

COMES AC DOMINE,

Dn. AXELI GABRIEL OXENSTIERNA,

MUSAGETÆ ET

GRATIO

Quod Patria noſtra poſtliminio reſtitutum ſibi ULPHILAM ho uſque Veſtrum Conſanguinei, Regis Regnique Suecici, ante hac, BRIELIS DE LA GARDIE munificentiæ & magnanimita tione cum judicet illuſtratum, Veſtræ id acceptum referet pro literaturam amori ſummo & admirabili. Patiamini igitur, MÆ cari, dedicari, meque ſolennem heic dare fidem, me cum ſum virtutum veneratione, dum vita fuerit, permanſurum

ILLUSTRISSIMORUM NO

Devotiſſimum

ERICUS

S:Æ R:Æ M:TIS

MAGNÆ FIDEI VIR,

PER TIOHÆRAD

LEGIFER,

ILLUSTRISSIME GENEROSISSIMEQUE

COMES AC DOMINE,

DN:E GUST. LEONH. STENBOCK,

MÆCENATES

SISSIMI.

dieque gratuletur, id, ILLUSTRISSIMI COMITES, magni utri-
Senatoris & Cancellarii, Comitum Illuſtriſſimi, MAGNI GA-
ti debet omnino totum: quod ſi, his temporibus, aliqua ra-
videntiæ ac liberalitati benigniſſimæ, Veſtroque in politiorem
CENATES, quod Veſtrum eſt, Vobis humillime dari, di-
ma Veſtræ dignitatis, Veſtrarumque ſuis nominibus dignarum

MINUM VESTRORUM

Cultorem.
SOTBERG.

POLITISSIMO DOMINO AUCTORI.

Latuit jam diu elegantiſſima noſtra Suecana lingua tot incertis traditionum fabularumque tecta involucris, ut, quod de ejus vel origine, vel cognatione, vel ſcribendi norma, ſeculo tam polito, quo lucem adſpeximus, neminem, hac lingua loquentem, præterire deberet, vix centeſimo cuique conſtet. Omiſſis enim fontibus, alii arbitrio ſuo, alii novaturiendi ſtudio indulgentes aut illi ad exoticarum genios effinxerunt habitum, aut culturam difficilibus nugis impeditiorem reddiderunt. Si autem quid, tanta in ſententiarum varietate, certi ſperandum, id magnam partem Gothicæ antiquæ nos debere, extra dubitationis aleam poſitum eſt, quam Tu, P. D. nunc genuinam orbi præbes erudito, depromtam ex venerando illo vetuſtatis monumento Ulphilano, a Te nova luce donato. Opus igitur tantæ dignitatis, tantique uſus, Te publici Juris faciente, Summorumque Philologorum veſtigia, maxima cum laude premente, quanta ego perfundar lætitia facile eſt judicatu. Ego, inquam, qui fideliſſima integri quinquennii cura Tui beneficii factus, publicam gaudium teſtificandi nanciſcor occaſionem. Impigram Tuam in rariori hoc ſtudiorum genere maximique nominis Virorum tam noſtratium quam exterorum delicio, operam collocatam dignis fortuna ornet præmiis, & Te in inſtauratoribus nitoris vernaculi ſermonis numeret ævum inſequens.

A. N. STENBOCK.

Min Herre!

Då ſpråkens upodlande bygges på egna och naturliga grundvalar, ſamt lempas til närvarande bruk, vinnes thes renhet, prydnad och anſeende. Häfdaminnen ernå deraf ſå mycket ljus, ſom de låna åt ſpråkens jämnförande; orden hjelpas från mångtydighet til viſſa bemärkelſer, och välgrundade ſkriflagar göra dem tydeliga och lätta.

Detta, Min Herre, har varit Eder omſorg då J följt våra ſtora Stiernhielmars, Speglars och Benzeliers efterdömen, och åtagit Eder et arbete, ſom oförnekligt lägger grunden til en del af vårt ſpråks upkomſt. Edart beröm börjas derföre af Edart upſåt, ökes af Edar flit, och fullkomnas genom arbetets nytta. Förſynens mildhet främje Edra ädla föreſatſer, och gynne Eder med den framgång, Eder möda, Edart vett och Edra förmåner förtjena.

M. G. STENBOCK.

 BENE-

BENEVOLO LECTORI
S. P. D.
JOHANNES IHRE.

Quum illud, quo per aliquot annos ducor, ſtudium in genium & origines Linguæ Patriæ inquirendi, mihi neceſſitatem injunxerit Linguam Moeſogothicam, tanquam ceterarum dialectorum Gothicarum ſcaturiginem examinandi, & pretioſiſſimus ille theſaurus, quem ſollicite cuſtodit Bibliotheca noſtra Upſalienſis, fragmenta loquor Quatuor Evangeliſtarum, opera Ulphilæ in hanc linguam translatorum, mihi copiam faceret ipſum prototypum in conſilium vocandi, animadverti haud raro, quos laudatiſſima cura Virorum immortalis gloriæ, FRANCISCI JUNII & GEORGII STIERNHIELMII, impreſſos habemus Codices, ab ipſo exemplo Ulphilano haud raro abire, immo varia eſſe loca, quæ ipſorum perſpicaciam penitus fugerint. Et minus mirum id mihi obvenit, quum uterque ſub præcipiti ſenecta hunc in ſe laborem ſuſceperit, & fu-

gientes

gientes literæ adeo difficilem lectionem reddant, ut ego, quantumvis annis multo minor, hunc laborem mihi prægravem ducerem. Noveram equidem, Reverendiſſimum Regni SuioGothici Archiepiſcopum, & hujus Academiæ Pro-Cancellarium, Dominum Doctorem, ERICUM BENZELIUM, non ſolum idem conſilium agitaſſe, verum etiam in Angliam transmiſiſſe apographum accuratius Codicis hujus Argentei, verſione Latina & annotationibus inſtructum, ſed quum incerti eſſemus, quæ hujus Editionis fata futura eſſent, inprimis poſtquam deſideria eruditi orbis jam adeo diu ſuſpenſa tenuiſſet, hortatu Reverendiſſimi Domini Doctoris, HENRICI BENZELII, qui jam tanta cum nominis ſui, Gentisque gloria Archiepiſcopale pedum tenet, examen Codicis Argentei inſtituendum, judicavi. Quum vero, uti nuper profeſſus ſum, nec oculi mei huic labori pares eſſent, nec otio, quantum ſatis, abundarem, ex univerſa ad hanc Academiam literis vacantium pube, in Dominum ERICUM SOTBERG, oculos conjeci, illique id injunxi, ut mihi in hac re ad manum eſſet, & difficilem hanc ſpartam in ſe ſuſciperet. Annuit ille, pro ſuo in me & artium ſtudia affectu, facilis, & una cum duobus aliis frugi Juvenibus ita collationi inſtituendæ ſe accinxit, ut ille in ipſo Codice intentos oculos figens, ſubſequeretur præeuntem ſingulas literas ex Editione Juniana, altero ſubnotante, ubi diſſentiret Stiernhielmiana. Annotavit hic noſter omnia ſedulo, & ita non tantum quamplurimis locis veram reddidit lectionem, ſed etiam totas paginas, ut taceam minores lacunas alias, quibus antea caruimus, reſtituit, idque ita, ut quod

non

non ſine oſtentatione Sotbergii mei dico, ne unica quidam jam ſit apud Ulphilam vocula, quam non publico lectam offerat.

Et huc usque jam perventum erat, quum ecce illa tam anxie diuque expectata Editio Benzeliana, procurante Viro, etiam aliunde de Republica Literaria meritiſſimo, EDWARDO LYE, nitidiſſime edita, in manus noſtras venit. Et licet tum facile augurаremur ſtatim, præcepta per tanti Viri ſagacitatem eſſe omnia illa, quibus nos operam noſtram impendimus, nihilominus, quum poſt tantam meſſem, aliquod, quantumvis tenue ſpicilegium, nobis relictum eſſe, deinde animadverteremus, non penitus erudito orbi ingratum futurum exiſtimavimus, ſi in incepto ſtadio pergeremus, idque tanto magis, quum hæc noſtra opella tantum abeſt, ut nuperæ huic Editioni quidquam detrahat, ut potius merita Viri Summi ſit illuſtratura, illique ſuum decus vindicatura, quum raro ipſe notet, quid prioribus Editionibus novi adnexuerit, & quid adeo ipſius curæ debeamus. Quod unum ad deſideria noſtra penitus explenda deeſſe videtur, hoc unum eſt, quod Gloſſarium Ulphilanum pari ac ipſum textum cura illuſtratum relinquere noluerit, qui id omnium optime valuiſſet, Reverendiſſimus Archiepiſcopus. Operæ pretium non eſt, commemorare, me numeroſa quidem, ſed neſcio an alicujus frugis mantiſſa adauxiſſe labores JUNII & STIERNHIELMII, & ad ſuos fontes retuliſſe ea vocabula, quorum huc usque dubii fuere natales. Foret tamen in illis aliquid forte, quod non penitus incommodum cenſeretur, ſi in poſterum Gloſſario Ulphilano novam

hanc Editionem ſtipare conſultum duceret, Vir modo laudatus Edw. Lye, quo etiam, quantum ego judico, carere nupera hæc editio non debet.

Præter hanc collectionem, convenit etiam me inter & Sotbergium meum, ut uter noſtrum plus aliquando nanciſceretur otii, ſubſequeretur aliquot Diſſertationibus Ulphilanis, illa quæ jam adferre chartæ ſpatium & Academici Speciminis modulus negaret. Videbamur enim nobis, varia animadvertiſſe, quæ vulgo haud adeo cognita ſunt, quæque ſub hiſce lucubrationibus noſtris in mentem venerunt. Quum vero futura nemo præſtare queat, eorum nonnulla, ſed pauca tamen, heic in anteceſſum delibabo.

I. Quod principe loco ſuo merito ponitur, obſervavimus Codicem hunc Argenteum nec penna nec calamo ſcriptum eſſe, ſed revera, quocunque artificii genere, literas illi impreſſas eſſe. Somnia me narrare, arbitraris B.L. qui impreſſum tantæ vetuſtatis Codicem dico, quum tamen Typorum adeo recentem ætatem eſſe, novimus. Sed eſt tamen, uti dico, & quum vereri deberem, ne mihi in re adeo nova fidei forte parum haberetur, aliquot Collegarum meorum, Viros Nobiliſſimos Celeberrimosque Dominos SAMUELEM KLINGENSTIERNA, OL. CELSIUM & JOH. AMNEL una cum Bibliothecæ Præfecto vicario BIRGERO FRONDIN rogavi nuper, ut ſuo teſtimonio rei fidem adderent, quod etiam benigne præſtiterunt. Ut vero, quid rei ſit, ſtatim indicem, velim obſerves, antiquiori ævo ſcripturæ genus fuiſſe, quod *encauſtum* dixere, quodque multorum ſeculorum oblivione ita jam deſitum eſt, ut apud

Pancirollum inter artes deperditas locum invenerit. Hoc vero ipſa nominis ratio indicat, calefacto quodam ferro literas membranæ impactas fuiſſe, uti etiam picturæ genus apud Antiquos fuit, quod ſimili ex cauſſa encauſtum audiit, dum ceras veruculo fingebant, & ita formam, quam voluere, illi indebant, de quo picturæ genere intelligendus Ovidius in Faſtis:

Tabulasque coloribus uris.

Quod vero hac arte encauſtica Codex noſter ſit exaratus, & quantum ſcio, ſolus in univerſo orbe, evincunt

1. Literarum forma, quæ manifeſte ab adverſa parte cava eſt, & ab averſa convexa; atque id ita, ut ad hoc animadvertendum non oculis, ſed digitorum ſenſu opus ſit, quum charta, alias leviſſima, ſi marginem ſpectes & linearum interſtitia, inter literas tactu aſpera ſit, & ſingulorum elementorum ductus digitis quaſi diſcernendos offerat. Atque hinc factum, ut quamvis color jam pluſculis in locis penitus exeſus ſit, literæ tamen depreſſior ſulcus, ſui veſtigia ſervet, immo etiam tranſeuntes in averſam folii partem literarum ductus ſeſe immiſceant ibi exaratis characteribus. Atque hinc factum eſſe, obſervavimus, ut ſæpe noſtri Editores errandi occaſionem acceperint, literasque primæ paginæ in altera legerint, & verſa vice. Sic ubi JUNIUS legerat *gathraſſt*. Luc. 6: 24. Stiernhielmius invenit *gathod*, vel quod in Gloſſario habet *gadalith*, cum tamen C. A habeat *gathlaith*. Pari modo Stiernhielmius Luc. 3: 21. *mitothim* legit, loco *managein*, alterius paginæ literis folium permeantibus: quæ adeo diſſonæ lectiones non aliunde provenerunt,

runt, quam ex mixtura partis anticæ & poſticæ folii. Jam vero animadvertere pronum eſt, quod ſi calamo vel arundine pictæ fuiſſent literæ, adeo in hæcce inſtrumenta ſcribendi incumbere non potuiſſet librarius, ut ductus literarum cavaret.

2. Innui nuper, calefacto ferro impreſſam fuiſſe literæ formam, & hoc rationem reddit, cur in Codice videamus, ſæpiſſime integram literarum figuram peteſam eſſe, ita ut pertuſa charta characteris formam examuſſim ſervet, uti alias innumeris in locis, ſi quid tempus edax abſumſit, id ſit tantummodo intra literarum lineas, integro margine, integris linearum intervallis. Aut itaque dicendum erit, corroſas fuiſſe literas per ſupervenientem picturam, ſed illa aurea & argentea eſt, adeoque conſervandæ quam atterendæ membranæ aptior, aut etiam conjicere licebit, diverſum caloris in typo gradum, aut diverſum imprimentis niſum plus minusve vitii chartæ attuliſſe. Immo, quum adeo facile fieri potuerit, ut vel minima incuria nimiusque ferri calor totum folium vitiaret, hinc factum arbitror, ut hoc ſcribendi genus in deſuetudinem abierit.

3. Accedit, quod omnes in hoc Codice literarum ductus adeo per omnia ſimiles ſint, ut nulla κέϱαια ſit, quæ non ubique occurrat: adeo quidem, ut veriſimile mihi videatur, typo quodam, ut dixi, non calamo, ſcribentis manum libere ſecuto, eos efformatos fuiſſe.

4. Ceromatis cujusdam haud obſcura veſtigia examinantibus demonſtravi (e. g. fol. 25. fac. 2.) quodque lineæ materia quadam, genus collæ vel ceram referente, cui aurea lamella inhæreret, inductæ fuerint. Quæ pinguior cruſta impediret certe noſtro more ſcribentem, pennæque ductus fruſtraretur. Immo etiam manifeſte iisdem teſtibus oſtendi, quod dum membrana ſoli obvertebatur, inter eandem & impreſſum argenteum colorem intereſſet pinguior quædam materia, quæ inæquali menſura illita, luculenta ſui prodidit indicia.

5. Aliquoties literas in Codice noſtro ita tranſpoſitas per Amanuenſis incuriam offendi, ut haud facile tales, prout jam exſtant, literarum conjunctiones, in animo ejus fingi potuerint: omnium vero facillime fieri hoc potuit, ſi inter plures typos, pro uno alter in manus venerit: ut dum habet pro *bair*, *aibr*, Matth. 5: 23. difficilis pronunciationis, & vitioſa haud dubie voce; eſt enim a *bairan*, ut infra docebit Domin. SOTBERG.

6. Teſtimonium dicit excidens literarum color, qui per partes interiit, ita quidem, ut ſcintillulæ argenteæ aureæve hic illic ſuperſtites in literæ ſulco maneant, reliqua parte colore penitus vacua. Ratio ejus in promtu eſt, ſi ignito ferro formam literæ impreſſam aridæ auri argentive lamellæ vel folio judicaveris, non item ſi tinctura aurea literas formatas duxeris, qua nempe ratione Veterum Chryſagraphos exaraſſe docet MONTFAUCON in Palæographia Gr. haud procul initio.

7.

7. Tandem etiam videor mihi, in illa, quæ eſt monumentorum de encauſtica ſcriptura commemorantium penuria, animadvertiſſe, ſolenne fuiſſe, ut ad eam color purpureus cum literis aureis argenteisque adhiberetur, unde etiam factum, ut, ubi deſiere literas inurere, ipſum purpuræ colorem encauſti tamen nomine inſigniverint. Fuit vero ille adeo ſacer habitus, ut Imperatores Conſtantinopolitani ſub pœna prohibuerint, ne quis præter ipſos, in ſubſcribendo, encauſto vel colore purpureo uteretur. Quod quoque ab initio alii libri hoc purpureo chartæ pigmento aureisque literis ſcripti non fuerint, quam Sacra Biblia, teſtatur S. Bonifacius Ep. 28. ad Eadburgam, Abbatiſſam, apud Mabillonium, de re Diplomatica p. 43. Solenne etiam hoc ſcriptionis genus fuiſſe teſtatur Hieronymus in Præf. ad Hiobum. *Habeant*, inquit, *qui volunt Veteres Libros, vel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgo ajunt, literis, onera magis exarata, quam codices, dummodo mihi meisque permittant, pauperes habere ſchedulas & non tam pulcros codices, quam emendatos.* Conferri meretur jam modo laudatus Mabillonius, cui ſubjungi poſſunt, quæ habet Du Fresne in Gloſſar. Lat. v. *Charta purpurea.*

In Borealibus hiſce plagis viſum fuiſſe librum Plenarium, uti vocabatur, a Patriarcha Conſtantinop. Sigurdo Regi Norw. dono datum, & literis aureis exaratum, memoriæ proditum reliquit Sturlesonius in ejus vita. Ex hiſce adeo, quæ jam dicta ſunt, ſed multo melius ex inſpectione ipſius Codicis patebit, encauſti-

eam ſcripturam peractam fuiſſe pæne ad eundem modum, quæ Bibliopegi libros titulis ornant: & hinc adeo animadvertimus, quam prope remotiſſimis temporibus a typographiæ invento abfuerint.

II. Quod deinde obſervavimus, id fuit, Codicem hunc Bibliothecæ noſtræ Argenteum, non, quod multi crediderunt, ipſius metaphraſtæ manu exaratum fuiſſe, ſed aliquoto tempore ipſo citeriorem eſſe. Unde id confecerimus, dicam paucis. In margine præfert haud uno in loco varias lectiones, quæ conſiſtunt in Vocibus æquipollentibus, quæque aliunde provenire non potuere, quam ex collatione variorum Exemplarium, qualem collationem ipſe verſionis auctor inſtituere non potuit. Miror nullum Editorum has varias lectiones ſua animadverſione dignas cenſuiſſe, quum tamen ſinguli eas videre debuerint. Quatuordecim ejusmodi numeravimus loca varia, quæ, ut uno obtutu B. L. contemplari poſſit, heic, SOTBERGII noſtri cura collecta, ſubdam:

Marci I: 6. in textu: *haithiwiſk*, in margine: *wilthi.*
11. in textu: *in thuzei wailagaleikaida*, in marg. *thuk ei wilda.*
V: 4. in textu: *gatamjan*, in margine: *gabindan.*
XII: 24. in textu: *mela*, in marg. *bokos.*
Lucæ III: 14. in textu: *walduith*, in margine: *ganohidai ſijuth.*
V: 28. in textu: *iddja*, in marg. *laiſtida.*
VI: 27. in textu: *fijandam*, in marg. *hatjandam.*

Lucæ

Lucæ VI: 40. in textu: *gamanwids*, in margine: *uſtaubans.*
49. in textu: *ſlodus*, in margine: *aqha.*
VII: 32. in textu: *gaunodedum*, in margine: *hufum.*
VIII: 27. in textu: *unhulthons*, in margine: *ſkehsla.*
IX: 12. in textu: *manaſeidai*, in margine: *managein.*
34. in textu: *quemun in thamma milhmin*, in margine: *jah at im in milhmam atgaggandam.*
XVI: 13. in textu: *faihuthraihna*, in margine: *mammonim.*

Immo in ipſum textum alicubi irrepſiſſe varias ejusmodi lectiones, haud obſcuris indiciis obſervavimus. Ita Luc. 2: 2. illa: ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, redduntur: *atwiſandin kindina Syriais*, i. e. exiſtente Præſide Syriæ, quæ verba immediate excipiunt *raginondin ſaurim kyreinaiau*, h. e. imperante Syris Cyrenæo. Nemo non videt, poſteriora hæc lectionem præferre alterius Codicis, & incuria exſcriptoris in ipſum textum irrepſiſſe. Pari modo, Johan. 12: 3. πιστικῆς retinetur tanquam proprium nomen *piſtikeinis*, ſed proxima voce explicatur *filugalaubeis*, quæ vox nihil aliud eſt, quam verſio τῆς πιστικῆς. *Filugalaubeis* enim non notat πολύτιμον, ut credidit STIERNHIELMIUS, ſed fidum vel potius oppido fidum, a *galaubjan* credere, unde *galaubein*, fides Luc. 5: 20. cui *filu* præmittitur, quod multum notat,

notat, & ſuperlativum efformat. Vox vero πολυτίμυ in verſione hac penitus omittitur, id quod tanto minus mirabimur, quum integros verſiculos in hac verſione deſiderari animadverterimus, ut viciſſim additur unus, Luc. 9: poſt verſum 41. quem nulla verſio Antiquiorum habet, nulla catena Patrum aut vetus Commentator Biblicus. Tu vero, B. L. ne exiſtimes, nos ita rariſſimo huic Codici quidquam detractum velle: nam ad ſcientiam, hoc eſt cognitionem Linguæ Moeſogothicæ parum refert, cujus manu exaratus ſit: id quippe nihilominus nobis certum eſt, & penitus indubium, hanc verſionem eſſe, qua uſi fuerint Gothi exteri, quamque Ulphilam concinnaſſe, concordi Veterum Eccleſiæ Patrum teſtimonio firmatur. Atque adeo hoc monumentum antiquitatis palmam omnibus in univerſo orbe libris præripit, qui quidem alia lingua, quam quæ erudita appellari conſuevit, ſcripti ſint.

III. In animum quoque induximus, incredibile eſſe, quantum lucis exigua hæc λείψανα Linguæ Gothicæ ſororibus illius, vel filiabus potius, Græcæ & Latinæ foenerari poſſint, ſi is huic labori ſe accinxerit, qui præjudicatis ſuis opinionibus plurimam eruditorum partem exuere valuerit. Nos enim de Lingua Gothica fere ita exiſtimamus; illam ante aliquot, haud tamen adeo multa ſecula, aut intra hos patriæ montes, aut apud finitimos Alemannos, velut de terra fungum, enatam eſſe, locupletatam deinde L. Latinæ cognatarumque divitiis, adeo quidem, ut ſi quæras, unde nos *naſum*, *dentem* (*næſa*, *tand*) nomine appellare didicerimus,

cerimus, ludibrium audientibus debeas, niſi profitearis, nos ea vocabu'a a Latio mutua accepiſſe. Sed Bone Deus, qui fieri potuit, ut res adeo nobis proprias noſtrate lingua nominare non poſſemus; aut credi debet, nos in hisce appellandis propria vocabula poſtea deſerere voluiſſe?

Tu itaque B. L. Tibi perſuaſiſſimum habe, hæc & innumera pæne ſimilia tantam inter ſe præferre affinitatem, quod ex communi ſtirpe tres hæ linguæ propullulaverint, ſed ita tamen, ut reliquarum, hiſtoria teſte, Scythica ſeu Gothica natu maxima ſit. Cogita enim, Ulphilæ ævo, hoc eſt ante quatuordecim ſecula, novitiam pæne gentem fuiſſe Romanam, utpote mille annos vix emenſam, & cujus ne auditum quidem nomen erat, quum jam potentiſſimum erat nomen Scythicum. Cogita, Romanam ab illis profectam regionibus, ubi Lingua Gothica patrius ſermo erat. Memento ſimul, Hellada, antequam Græcos colonos acciperet, a Barbaris i. e. Scythis inſeſſam fuiſſe, ipſismet id fatentibus Græcis, & Platonem eapropter in Cratylo & alibi diſerte profiteri, quam plurimarum vocum Græcanicarum fontem apud Barbaros hosce quærendum eſſe. Sed hæc operoſiora ſunt, quam ut intra adeo breve ſpatium coerceri poſſint, & noſtris auribus adhuc nimium peregrina, quam ut fidem, adeo obiter hæc monendo, facere poſſim. Ego interea nil gravius ullam jacturam doleo, quam quod carmina Ovidii, Moeſogothica Lingua conſcripta, ut ipſe teſtatur, temporum injuria nobis inviderit. Sed id tamen, eo locuplete teſte, novimus, quod inter Gothicam Linguam Græcamque, unde ſua maximam partem deſumta erat, adeo inſignis affinitas fuerit, ut illam tantum non pro Helleniſtica habuerit;

Græcaque cum Getico mixta loquela ſono.

Ut vero inter innumera, quæ dici poſſent, aliqua ſpeciminis loco afferam, obſervare juvat, quo longius ad initia conditæ urbis regredior, eo majorem me invenire harmoniam cum idiomate Ulphilano. Longum vero foret, heic catalogum vocum Latino-Gothicarum pertexere; ut interea de genio utriusque linguæ certius conſtet, afferam tantum & explicabo nonnullas vocum terminationes in Latiali Lingua ex hac noſtra Lingua unice explicandas, ex quibus deinde de univerſa Lingua, donec pluribus hanc rem aliquando explicare licuerit, Lector judicabit

Docet Festus Veneris *Frutæ* vel *Frutinæ* templum *Frutinal* appellatum fuiſſe. Pari modo ac Vulcani & Minervæ templa *Volcanal* & *Minerval* olim audiebant, obſervante Salmasio in notis doctiſſimis ad Solinum p. 70. *Fagutal*, ut docet idem Festus, erat ſacellum Jovis, in quo fagus quædam divino honore colebatur. Montem *Quirinalem* veteres ita nuncupatum docent, quod ibi Romuli vel Quirini templum conditum fuit. *Lupercal* locus nominabatur, ubi Pani Sacra fiebant: & ſic porro. Ex his omnibus concludo, terminationem illam *al* omnino *templi* ſignificationem habere. Ubi vero quidpiam tale, & in qua lingua invenire licet? Forte nuſpiam niſi in L. Moeſogothica. Hic enim *alh* templum ſonat. Luc. 1: 9. *atgaggands in alh fanins*, ingreſſus in templum Domini. Et ita ſæpe alias, cfr. Indices Junii & Stiernhielmii. Pari modo videmus, quod *us* vocibus additum motum a loco indicet: *funditus* eſt ex *fundo*: *ſtirpitus*, a *ſtirpe*: ita *medullitus*, *cordicitus*, *penitus* &c. Hæc ſingula & univerſa conſiderans, terminationem illam æquipollere

Lati-

Latino *ex*; animadverto; ſed unde depromtum? Immo vero in eadem hac lingua ſuperſtes eſt, ubi expreſſe *us* hoc ſenſu uſurpatur. *us himinam*, *cælitus*. Marc. 1: 11. *us dauthaim*, *a* vel *ex mortuis*. Pari modo habemus oppido multa vocabula in *lis* exeuntia, inter cetera, *talis*, *qualis*. Poſterius hoc *qualis* a *quis* ortum eſſe, nemo non primo intuitu videt; ſed quid eſt iſtud *ta* in priori voce, quid altera ſyllaba *lis*? Non enim moror eos, qui genii linguarum ignari, pro mera terminatione, nil ſignificante, hoc habent. Conſervat vero utramque vocem ſinceriorem L. Gothica & Moeſogothica, in qua *hueleik* vel, ut acriori pronuntiatione efferebatur litera, O punctato ſimilis, *queleik*. v. Luc. 1: 29. quæ τῷ Latinorum *qualis* reſpondet. *talik* vero Islandis noſtris, *tolik*, & Gothis exteris *ſvaleik talem* notat. Marc. 13: 19. Dani Scanique noſtri *telig*, Græci τηλίκον dicunt, voce non aliunde, quam e Gothica L. derivanda. Videor itaque mihi non incongrua dicere, ſi docuero terminationem illam *lis* eſſe noſtram, & Ulphilanum *lik*, quod *ſimile* notat, ultima tantum litera ad Latialem modum variata: ut adeo *talis* ſit *illi ſimilis*, & *qualis*, *cui ſimilis*: immo ipſum illud ſimilis eſſe Ulphilanum *ſamaleik*, Marc. 14: 56. a *ſam* ipſe & *leik*. Jam itaque quivis animadverterit, quid *lis* in puerilis, regalis, ſenilis, notet, idem nempe, quod *lik* vel *lig* in *barnslig*, *konglig*, &c. Par eſt ceterorum ratio. Græci, ut modo innui, originis Gothicæ ſervantiores fuere, & retenta *k* litera terminationem ſuam addidere: τηλίκος, πηλίκος, ἡλίκος, cfr. ἀλίγκιος, ſimilis. Addam unum, antequam hiſce nugis modum ponam. Habet Latium varia in *ter* exeuntia pronomina, *alter*, *uter*, *neuter*, quorum primum ab *alio* factum nemo non

 facile

facile perſpicit, ſed quid ſibi poſterior vocis pars *ter* velit, haud æque conſtat, niſi quod in ſingulis τῶ *eorum* æquipollere videatur: adeo ut *uter* ſit *quis eorum*, *alter*, *alius eorum* (ubi nempe ſimpliciter poſitum occurrit) *neuter*, *nullus eorum*. Et hoc ne quis caſu factum arbitretur, conſpirat L. Græca, quæ eandem terminationem, ſuo tantum ες in fine addito, habet. ἕτερος, πότερος, ἑκάτερος, ὀυδέτερος &c. Lingua Moeſogothica gemino plane ſenſu ſua in *thar* terminat, ut *anthar*, alter, *hvathar*, uter. Et nos hodieque *enthera*, alteruter; *hwilkenthera*, uter. *ingenthera*, neuter. Quod vero Græca L. & item Latina Gothis ſua debeant, exinde manifeſtum eſt, quod *thera* genetivus plur. pronominis *then* apud nos ſolos reſiduum ſit; dixere enim majores noſtri, ut ex Legibus patriis, nec non hiſtoricis ſcriptis conſtat: *gods thera*, bona eorum, *thera ſkip*, eorum naves &c. Sic quoque, dum apud Festum legimus, Ennium veteresque alios, pro *eum*, *ſum* dixiſſe, & *ſos*, loco *eos*: rationem antiqui hujus loquendi generis facile invenerimus, ſi modo ſuccurrat, Moeſogothos pariter ac Islandos, pro *is*, *ea*, *id*, dixiſſe *ſa*, *ſo* vel *ſu*, *that*: dum porro veteres, Prisciano teſte, *ſis*, *mis*, pro *ſe*, *me*, vel *ſui*, *mei*, uſurpaſſe leguntur, non id inſolens putabit, qui Gothicam affinitatem agnoverit: *ſis miſſo*, Luc. 2: 15. apud Ulph. eſt *inter ſe*: *afar mis*. Marc. 1: 17. notat *poſt me*. Niſi limites, quos mihi præſcripſi, jam dudum tranſiliiſſem, demonſtrarem, Latinorum illa obſoleta, *quio*, *bito*, *betta*, *vervo*, *aſidela*, apud Nonium Festumque, nec non *formido*, *ſenex*, *ſenium*, *annona*, *portentum*, *prævaricor*, & plurima alia Gothicæ eſſe originis. De vocibus *fullo*, atque *communis* nonnulla

a

a SOTBERGIO meo allata infra reperientur, cum quibus conferri velim, quæ habet STIERNHIELMIUS in Gloſſ. p. 79. *) & ex illo HICKESIUS in Theſ. p. 48. Grammat. Moeſogoth.

Sed e nimis longo diverticulo ad propoſitum rediens, tam meo, quam Doctiſſimi Domini Reſpondentis nomine multam præfabor veniam, quod ſub aliquod examen innoxio conatu vocare ſuſtinuerimus tantorum Virorum labores, qui ante nos Ulphilæ illuſtrando operam navarunt. Non enim adeo noſtro fugit ab ore pudor, ut aliquid doctius illis nos prolaturos confidamus: nec ſi de eruditionis palma certamen eſſet, nomen noſtrum unquam profiteri auſi fuiſſemus. Jam vero quum oculorum, vegetiori fortaſſis, acie unice nitamur, tam levem nobis videmur ſectari laudem, ut invideri cuiquam non debeat. Interea ſi quid ad reſtituendam Lectionem

*) Siſtit ibi STIERNHIELMIUS parallelifmum Conjugationis Gothicæ cum Latina, exemplo vocis *haban*, quem, quia hiſce noſtris confirmandis inſigniter conducit, ſubjungam:

Haba	Habeo	Joh. 10: 2.
Habais	Habes	Joh. 6: 68.
Habaith	Habet	Matth. 27: 65.
Habam	Habemus	Marc. 8: 16.
Habaith	Habetis	Luc. 6: 24.
Haband	Habent	Marc. 6: 5.
Habands	Habens	Matth. 8: 2.
Habandis	Habentis	Joh. 10: 21.
Habandin	Habenti	Marc. 3: 3.

Prætereo reliqua, & verbo tantum moneo, affinitatem adhuc eminere magis, ſi Gothico more *ai* ut *e* Latinorum efferas. v. quæ obſervat infra Dom. SOTBERG, ad Matth. 10: 25. & Marc. 1: 45.

pretioſiſſimi hujus Codicis alicubi contulimus, uti nos forte contuliſſe, ſi minus præſens, at altera tamen hujus opellæ pars docebit, malam nobis gratiam eruditus orbis non habebit, dum laborem in nos ſuſcepimus, qui poſt aliquot luſtra fruſtra tentaretur, & intempeſtive modeſti eſſe judicaverit, oculos claudere, ne quid aliis inobſervatum videat. De cetero magna hæc nomina JUNII, STIERNHIELMII, BENZELII, in tractatione non niſi literis initialibus J. ST. & B. deſigna a, ſcito. Verba textus Gothici cum verſione e regione poſita attulimus, ſed id ejus tantum, circa quod criſis noſtra aliquid annotandum invenit, quod quid eſſet, ut ſtatim pateſceret, literarum diſcrimine efficere, voluimus. Præmiſimus formam literarum Gothicarum, ad exemplum ipſum accurate effictarum, addito earum in numerando valore.

Unicum adhuc eſt, quod me interprete, publice declaratum velit Auctor noſter. Agnoſcit humillimo animo favorem AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI, qui copiam inſpiciendi Argentei, ſi pretium ſpectes, vere Aurei dicendi, Codicis hujus faciendo, huic opellæ obſtetricari benigniſſime voluit: lubenti item animo in ære eorum ſe eſſe profitetur, qui Bibliothecæ publicæ curam agentes, otia ſua, fructuoſius jucundiusque alibi collocanda, ipſi haud gravate commodarunt. Gratum ſe, dum vixerit, futurum recipit, ſponſoremque lubenter ego me offero.

LITE-

ad pag. I.

LITERARUM MOESO-GOTHICARUM.

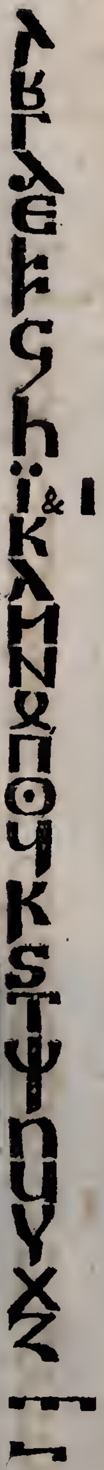


FIGURA.	POTESTAS.		VALOR ARITHMETICUS.
	a.	α.	1.
	b.	β.	2.
	g.	γ.	3.
	d.	δ.	4.
	e.	ε.	5.
	f. ph.	φ.	400.
	j. ghi.		60.
	h.		8.
& I	i.	ι.	10.
	k.	κ.	20.
	l.	λ.	30.
	m.	μ.	40.
	n.	ν.	50.
	o.	ο, ω.	500.
	p.	π.	80.
	qh. hw.		700.
	incertæ	poteſtatis	90.
	r.	ρ.	100.
	ſ.	σ.	200.
	t.	τ.	300.
	th.	θ.	9.
	u.	ου, ȣ.	70.
	qu. qw.		6.
	w. v. y.	υ.	600.
	ch.	χ.	800.
	z.	ζ.	7.
nota	τȣ̃	m	
nota	τȣ̃	n	

Abſolutis, ordine Alphabetico, numerorum notis, ſuperſunt quidem plurimæ, quæ, ex Gothica ratione computandi unico elemento nequeunt deſignari; earum vero illas apponimus tantum, quæ inter primam & ſecundam Decada reſtant, nimirum: ia, 11. ib, 12. ig, 13. id, 14. ie, 15. iqu, 16. iz, 17. ih, 18. ith, 19. Plures deſiderans conſulat Cel. O. VERELIUM, in Manuductione ad Runographiam Scandicam: cap. XIII.

D. D.
Evangelium Matthæi.

Cap. V:	Cap. V:
15. Ak ana *lukarnaſta-than. a)*	15. Sed ſuper candelabrum.
17. ni hugjaith *ei ik quem-jau b)* gatairan witoth.	17. Ne putate quod ego venerim diſſolvere legem.
18 ains ſtriks ni *usleithith*	18. Una lineola non *peribit**

af

---

a) Ita B. recte: J. & ST. *lukarnaſtathin.* Perinde eſt; nam præpoſitio *ana* & tertium & quartum adſciſcit caſum: quum autem genuinam Codicis Ms. lectionem, pro ſua dignitate, ad unguem exhibere nobis injunxerimus, hujuscemodi minutias deſpicatui habendas non duximus.

b) B. legit *ei ni quemjau.* J. & ST. *ei quam.* Obſervandum pronomen primit. *ik*, *ego*, emphatice ſuo verbo præpoſitum, quod Gothis, æque ac Græcis & Latinis, admodum familiare.

*) *Peribit.* Ex textu Gothico foret *perit*; nam *usleithith* eſt 3. perſ. præſ.; ſed notetur, quod verba Græca fut. temp. reddantur ſæpe in Verſione noſtra per verba præſentis. V. Hickes. Theſaur. in Gram. Anglo-Saxonica & Mœſo-Gothica, p. 47.

af witoda. unte *allata wairthith. c*)
23. jabai nu bairais *aibr d*) thein du *bunslaſtada. e*)
29. ith jabai augo thein *thata f*) taihswo marzjai thuk.
30. ains lithiwe *theinaize g*)
31. *quithanuh than h*) iſt

ex lege donec omnia fiant.
23 Si ergo feras munus tuum ad aram.
29. Verum ſi oculus tuus dexter offendat te.
30. Unum membrorum tuorum.
31. Dictum autem eſt quod *tha-*

---

c) Celeb. Editores ad unum omnes legunt: *alla gawairthith*, & ne ſic quidem male; at lectio C. Ms. non deſerenda, quippe quæ regulis Gram. omnino conveniens: in *ata* enim ſæpe producuntur Adject. Neutr. apud Moeſo-Gothos, per quæ Græca plural. exponuntur. V. Hick. l. c. p. 19 & 20.

d) *Aibr*, *munus*, pro *bair*, errore Scriptoris, poſitum videtur. Eſt forte a *bairan*, *ferre*., ſv. *båra*: *atbair gibá*, *offer munus*. Matth. 8: 4. *atbar*, *obtulit*. Marc. 6: 28.

e) Sic probe B. Perperam J. & ST. *du bunslaſtadai*; quia *bunslaſtaths* maſcul. gen. in Dativo, quem *du* poſtulat, exit in *a*, non *ai*.

f) Ita bene B. Vitioſe J. & ST. *augo thein thana*; eſt enim *augo* neutr. gen. & nominat. caſus: *thana* vero gen. maſc. & accuſat., id quod contrariatur regulis gram., quarum obſervantiſſimus interpres noſter M-Gothicus.

g) Recte B. & J. ita. ST. habet *theinlize*, quæ vox nihili; errori occaſionem præbuit elementorum *a* & *l* ſuppar apud M-Gothos figura.

h) Sic quidem bene diſtinguit B. J. & ST. *quitkan uhthan.* Additur, in C. Ms., τὸ *uh* & *u* verbis particulisque ob euphoniam; at non ſemper. V. Cel. Junii Gloſſar. Gothicum p. 361. 362.

thatei qhazuh i) ſaei afletai quen, gibai izai *afſtaſſais k)* bokos.	quicunque dimittat uxorem, det ei repudii librum.
33. ith *usgibais l)* fanin aithans theinans.	33. Sed reddas Domino juramenta tua.
42. *jah m)* Edit. Stiernh. jak.	42. Et.
43. *fiais n)* Edit. Stiernh. filis.	43. Et odio habebis.
Cap. VI:	Cap. VI:
4. ei ſijai ſo armahairtitha theina in *fulhsnja. o)* jah atta theins ſaei ſaiqhit in *fulhsnja *)* usgibith thus in bairhtein.	4. Ut ſit eleemoſyna tua in occulto. Et pater tuus, qui videt in occulto, reddet tibi in manifeſto.

D jah

i) Ita locum hunc emendarunt Cel. Editores: in C. Ms, errore manifeſto typothetæ ſcriptum legimus: *thatei qha qhazuh*, i. e. *quod quid quicunque*, quæ male cohærent.

k) afſtaſſais, eſt mere græcum ἀποστάσιον, ab ἀφίστημι vel ἀφιστάω *ſejungo*, *removeo*.

l) Ex regulis Conjug. Goth. ita; recte ideoque B. & J. ST: habet *usgibas*.

m) Sic B. & J. Apud Gothos eſt particula copulandi, cui affine Alamann. *joh*, *&*, pariter ac Græcorum καὶ, per anaſtrophen, v. Wacht. Gloſſ. Germ. p. 776.

n) Ita B. & J. *Fijan*, *odio habere*, *fiand* vel *fijand*, *inimicus*, Island. *fiande*, & *fæd*, *ſimultas*, *averſio*. Sv. *fiende*. „Helleniſtæ derivant a βιᾶν, *opprimere*, vel φένειν, *occidere*: „Latiniſtæ a *fendo*, *offendo*. Sed has has etymologias neglectus linguæ patriæ, fecunda nugarum mater, in lucem edidit: Conf. Wacht. l. c. 429.

o)* Libri editi legunt *fulhsnja*, utrobique. Amanuenſis omnino eſt vitium, qui altero loco *fulhsnja*, altero autem,

6. jah *galukands p)* haurdai theinai. — 6. Et claudens januam tuam.

13. *thiudangardi q)* J. & ST. thiudanjardi. — 13. Regnum.

16 *frawardjand r)* auk andwairthja ſeina, ei *gaſaiqhaindau s)* mannam faſtandans. — 16 Deformant enim vultus ſuos, ut videantur hominibus jejunantes.

20. *huzdjaith t)* ST. legit husdjaith. — 20. Congerite.

26. inſaiqhith du fuglam himinis, thei ni ſaiand nih *ſneithand. v)* — 26. Inſpicite aves cæli, quia nec ſerunt, nec metunt. ib.

---

oblitus lineolæ transverſæ, notæ τȣ̃ *n*, *fulhsja* ſcripſit.

p) Sic probe B. eſt enim a *lukan*, *claudere*, non *laukan*; vitioſe igitur J. & ST. *galaukands*.

q) Idem B. & recte, a *thiudans*, *rex*, Matth. 27: 11. & *gards*, *domus*, Luc. 19: 46. ſv. *gård*: antiquitus, *arx*, *urbs*, *regio*, ut: *oſtrogard*, *chunigard*, *ſtargard*, *mycklegard*, & apud M. Goth. *midjungard*. Luc. 2: 1. eſt *univerſus orbis*. Confr. Wacht. l. c. p. 526.

r) Recte omnino B. Perperam J. & ST. *frawaurdjand*; eſt enim a particula negativa *fra* & *wardan*, *cuſtodire*, ſv. *vårda*, adeo ut *frawardan* ſit *non cuſtodire*, & affine Angl. Sax. *forvyrdan*, *corrumpere*, *deformare*. Conf. Edit. Benz. pag. 10. n. a.

s) Sic B. exacte, non item J. & ST. qui legunt contra regulas Gram. *gaſaiqhandau*; etenim in formatione verbi paſſivi, adjecto *au*, ſuffixo paragogico, ſive euphonico, perſonis verbi activi, *i* interponitur, quaſi characteriſticum modi potentialis. Exempla habemus, in hoc capite, tria, ut: v. 2. v. 5. v. 7. quæ vide ſis, & Hickes. l. c. p. 51.

t) Ita omnino B. & J.

v) Reſtituimus beneficio C. Ms. Editi legunt *nih ſneiand*. I-

ib. niu jus maiswe *athrizans x*) ſijuth *thaim. y*)

ib. Nonne vos multo præſtantiores ſitis eis?

27 an aukan ana *wahſtu z*) ſeinan.

27 Adjicere ad ſtaturam ſuam.

28. jah bi wastjos qha *ſaurgaith. a*)

28. Et de veſtibus cur lugeatis?

29. in allama *wulthau b*) ſei hamma.

29. In omni ſplendore ſuo.

30 *jah thande c*) thata hawi haithjos.

30 Et quoniam foenum agri.

dem eſſe vocabulum ac, quod ſynecdochice *mactare* ſignificat, dubio caret: eo enim ſenſu, Anglo-Saxones dicunt *Snithan*; & M. Gothi *ufſneithan* Joh. 10: 10. Willeramo autem eſt *metere*: *ih ſneit da mine mirron*, *meſſui meam myrrham* Paraphr. Francica in Cant. V: 1. Confr. Wacht. l. c. p. 1450.

x Eſt vox Cel. Junio dubiæ vel ignotæ originis; ejus vero veſtigia in אדיר *magnificus*, θαυμαστὸς, deprehendi videntur. Confr. Ed. Bernardi Etymol. Britann. ſub voce *rather*.

y) Sic recte B. J. & ST. abſque ratione *thatma*, quod nihili eſt.

z) Ita B. At J. & ST. *wahſtm*, vocabulum, vel ob eam rationem monſtroſum, quod vix pronuntiari queat. *wahſtus*, ſv. *växt*, occurrit in caſu obliquo, Luc. 2: 52.

a) In editis effertur *ſaurjaith*, quod a vera lectione recedit. *ſaurgan*, *lugere*, *ſaurgandans*, *lugentes*, Joh. 16: 20. Anglo-Sax. *ſorgian*: Franc. *ſorgen*: Belg. *zorgen*: Svet. *ſörga*. Et hinc ceſſat, ut opinor, dubium Junii, de diverſa ratione orthographiæ τῶν *ſaurjan* & *ſaurgan*. V. Gloſſar. Goth. pag. 292. 293.

b) Ita B. recte. J. & ST. *wulthu ſeinamma*, quod omnino, apud Gothos, æque inſulſe diceretur, ac apud Latinos: *in ſplendorem ſuo*.

c) Sic B. recte. J. & ST. *jabai tande*.

31. aiththau *qhe d)* wasjaima.	31. Aut quo nos induemus?
Cap. VII:	Cap. VII:
13. unte braid daur jah rums *wigs, e)*	13. Nam lata porta, & ampla via:
ib. managai ſind thai *inngaleithandans f)* thairh thata.	ib. Multi ſunt introeuntes per eam.
15. *ſwethauh g)* J. & ST. ſwethau.	15. Vero.
27. jah was *drus h)* is mikils.	27. Et erat ruina illius magna.

Cap.

d) Recte B. ita. J. & ST. *qha wasjaima*, quod quidem ſtare poſſet; cum *qha* & *qhe* idem denotent: at lectio Codicis eſt præferenda, quippe quæ confirmatur ex præcedenti v. 25. ubi legimus: *qhe wasjaith*, *quo vos induetis.*

e) Aſſentimur editis, qui juxta præcepta Gram. ita legunt; notamus vero, quod Codex habeat *rums wigis*, ſed *i* fortaſſe irrepſit, incuria Amanuenſis.

f) Ita C. Ms. Editi: *ingaleithandans.* Perinde eſt, nam *in*, verbis nominibusque præfixum, promiſcue admittit, rejicitque *n* geminatum, apud M. Gothos. *galeithan* varias ſubit ſignificationes, de quibus confr. Stiernh. Gloſſ. p. 60. Id addimus tantum; quod *leitan* Island. ſit *abire*: Wilk. S. ms. c. 25. *fer ſuerd hans minnung, oc leitar thegar brott med, accipit gladium ejus minnung, eoque accepto ſtatim abit.* Heims-Kr. T. 2. p. 315. *urtho their tha andann at leyta, ipſis abeundum erat.*

g) Ita recte B. nam ſine *h* ſuffixo non legitur in Codice.

h) Ita probe B. *draus* enim, quod legunt J. & ST. eſt *procidit* Marc. 7: 25. Luc. 5: 8. a *driuſan*, *cadere.* Occurrit in caſu obliquo Luc. 2: 34. *du druſa jah uſſtaſſai*, *in caſum & reſurrectionem*, pro quo perperam J. & ST. *du druſaei jah uſſtaſſau*: de quo plura ſuo loco.

Cap. VIII.
1. laiſtidedun afar imma *iumjons i*) managos.
2. *mik i*) gahrainjan. J. & S. mir gahrainjan.

Cap. VIII.
1. Secuti ſunt eum homines multi.
2. Me mundare.

i) Sic reſtituimus ope Codicis. Editi legunt *iunjons*. Vertit B. *viri-juvenes*. JUN. in Gloſſar. p. 178. affine illud putat τῷ *jugg* in *juggalaud* vel *juggalauths* Luc. 7: 14. Anglo-Sax. *geong*, *giung*, *iung*. Alam. *jung*, & Sv. *ung*. At rectius per *homines* exponi, & cognationem cum Latinorum *homo*, vel ut Ennius, aliique Poetæ antiqui, locuti ſunt, *hemon*, *hemonis*, vel *humon* (v. FESTUM in v.) habere videtur. Ablatis enim terminatione numeri multitudinis, & *j* conſonante, quod frequenter apud M. Gothos interponitur, remanet *iumon*, cui manifeſta affinitas cum *hiuma* vel *hiuhma* Luc. 1: 10. 14: 25, ſeu potius, ut, quod res eſt, dicam, una eademque vox, licet halitu & flectione diſcreta videatur. Permutatis autem *a*, *e* vel *o* & *u*, ob affinitatem naturalem, formatur facillime a *iumon* vel *hiuma*, *humon* vel *homo*, atque a *iumjons* vel *hiuhmans*, *humones* vel *homines*. Originatio utriusque vocabuli quærenda eſt in voce Celtica *mann*, utpote quæ non modo gentibus, tantum non ſingulis, *hominem* ſignificat, ſed in plerisque dialectis dicitur de *utroque ſexu*. Sic Armoricis *man*, *mon*: Cambr. *myn*, *mon*: Anglo-Sax. *man*, *mann*, *mon*, *monn*: Franc. & Alam. *man*: Angl. *man*: Danis, *mand*: Island. *madr*. & Svec. *man* eſt *homo*, vel *humon*: Quod ſi præfixum *he* auferatur, provenit inde *man* vel *mon* in recto & obliquis caſibus. Confr. JOH. SCHILTERI Gloſſ. Teuton. p. 564. 565. WACHT. l. c. 1033. 1034. & MORHOF. de Lingua Germanica, Part. I. Cap. ult. p. 122 ſeq.

k) Sic omnino B. Pronom. Gothicum primitivum ita flectitur: *ik*, *ego*, *meina*, *mei*, *mis*, *mihi*, *mik*, *me*, non *mir*, quod nec reperitur in Codice.

3. *quithands l)* ST. quitands. | 3. Dicens.

4. ſaiqh ei *mannm)* ni quithais | 4. Ecce, ut nemini dicas.

11. *aththan n)* J. & ST. aththau. | 11. Verum.

ib. managai fram urrunſa jah *ſaggqua o)* quimand. | ib. Multi ab oriente & occidente venient.

20. ni habaith qhar haubith ſein *anahuaiwjai. p)* | 20. Non habet, ubi caput ſuum reclinet.

26.

---

l) Recte B. & J. Error typographi manifeſtus apud St.

m) Ita cum *n* geminato C Ms. Editi *man*, quod quidem abſolute poſitum & in ſing. num. cum ſimplici *n* obſervare non licuit: in Codice ſcribitur *manna*, *homo*, *mans*, *homines*: *mannhun*, *nemo*, pro quo legunt *mannun*, ſed vitioſe, Marc. 9: 9. Hinc porro liquet Gothorum *mann*, non *virum*, ſed in genere *hominem* ſignificare. Confr. quæ paullo ante adnotavimus de *iumjons*. In L. Patriæ *quenman* notat *feminam*. Ita in Heims-Kr. T. 2. p. 191. *kona var enn tridie mathur*; *mulier tertia perſona erat*. Gotl. L. c. 14. *Quendis mathr eda kerldis*: *fem na aut mas*.

n) B. idem *aththau* mendum certo eſt typotheticum.

o) Sic probe B. Legunt J. & ST. *ſaitqua*, vel obſcuritate loci, vel ignorantia veri thematis, in errorem inducti: quidquid ſit, in eadem voce a genuina Codicis lectione aberrant conjunctim, Marc. 1: 32. Luc. 4: 4., quod ibidem notabimus. *ſigqvan*, *mergere* vel *mergi*, præt. *ſaggqu*, *occiderat*: *ſwe ſugqvun*, *ut mergerentur*, Luc. 5: 7. Suec. *at ſigna*, *ſigna neder*, *ſjunka*. Angl. *ſink*. B. *ſinken*. *ſaggqua*, *merſio*, *occaſus*. Confr. Edit. Benz. p. 185. not. *a*. & Jun. in Gloſſar. ſub voce *ſigan*, p. 294. nec non Schilteri Gloſſ. p. 380.

p) Sic bene emendavit R. Benz. lectionem Jun. & ST. *haubith ſeinana hnaiwjai*: *haubith* enim neutr. non convenit cum accuſ. maſc. gen. *ſeinana*. vid. Edit. Benz. p. 19. not. *c*.

26 *qha q)* Jun. qhl.	26. Cur.
Cap. IX:	Cap. IX;
4. in *hairtam r)* ST. in hartam.	4. In cordibus.
8. *waldufni s)* J. & ST. walaufni.	8. Poteſtatem.
14. du qhe weis jah fareiſaieis *faſtam t)* filu.	14. Cur nos & Phariſaei jejunamus multum.
15. ith *atgaggand v)* dagos *than x)* afnimada af im ſa bruthfaths.	15. Sed advenient dies, quando auferetur ab eis ſponſus.
16. aththan niqhashun lagjith duplata fanan *tharibis y)* ana ſnagan fairnjana.	16. Nemo autem imponit aſſumentum, pannum - - - - - in veſtimentum vetus.

17.

q) Ita B. & ST. Erravit fortaſſe Jun. ſimilitudine literarum *a* & *l*, vel, quod veroſimilius, culpa in typothetam eſt referenda.

r) Ita B. & J. Vitioſi vocabuli culpa in typographo reſidet omnis.

s) Recte B. J. & ST. itidem probe in Gloſſariis a *waldan*, *dominari*, *waldufni*, *dominium*, Suec. *wålde* derivant: verum enim vero Nobiliſſ. Stiernhielmius, ut, perpaucis exceptis, lectiones quales demumcunque Junianas retinet, ita nec a more ſuo hic diſceſſit.

t) Ita B. & recte; etenim *faſtaim*, quod habent J. & ST. vitioſum eſt, exeunte prima perſ. num. plur. praeſ. indicat. in *am*, & non *aim*, quae apud M-Gothos eſt terminatio Adject. caſus dat. vel abl. numeri multitudinis.

v) Ita bene editi. Amanuenſis non geminatum; ſed *g* triplum inſeruit.

x) Recte B. J. & ST. *tham*; ſed male.

y) Incidimus in lectionem perquam difficilem, non quidem

17. jah *bajo-thum** gabairgada.	17. Et ambo conſervantur.
21 jabai thaatainei atteka *waſtjai z)* is.	21. Si modo tetigero tegam illius. 24.

qua ſenſum, quippe qui ſatis perſpicuus, ex locis parallelis Marc. 2: 21. Luc. 5: 36.; ſed qua veram vocum diſpoſitionem, & ſignificatum. J. & ST. legunt: *duplata fanantha ribis*: atque adeo, nullo ſuffulti Codicis exemplo, τὸ *tha*, quod cuivis, linguæ Moeſo-Gothicæ haud ignaro, facillime conſtat, eſſe præfixum τῦ *ribis*, ſuffigunt τῷ *fanan*. B. legit: *duplata fanan tharbis*, & ſic quidem, pro more ſuo, optime diſtinguit; genuinam vero Codicis lectionem, ſalva, quam manibus Summi Viri debemus, reverentia, non exhibet: etenim *i* quod excludit a *tharibis*, eadem vetuſta manu, ſupra vocem vidimus ſatis clare adpoſitum. Ideoque bona fide reſtituimus *tharibis*, vocem, ſine dubio juſti apud Gothos quondam pretii; ſed quæ tamen, qualis ſit, & unde domo, inveſtigaturis nobis ungues arroſiſſe adhuc non ſuffecit. Peritioribus igitur illud relinquimus, & cum Rev. Benzelio malumus omittere, quam incertam interpretationem aſſuere purpureo Antiſtitis noſtri panno. Confr. Edit. Benz. pag. 25. n. *a*.

*) Sic ſeparatim legi debet; eſt enim ex *bai- twai* vel *ba-twa*, Anglo-S. *ba-twa*. Alam. *bu-thu* vel *tu*, Suec. *både twå*: *ba-tho*. Luc. 5: 7. Confr. Hick. l. c. p. 32.

z) Recte B. & convenienter regulis Grammatices, in quas J. & ST. impingunt, legendo: *atteka waſtjan*: *tekan* vel *attekan* poſtulant caſum tertium, ut Marc. 7: 33. Luc. 6: 19. Ceteroquin obſervandum, quod putet Nob. Stiernhielmius mendoſe legi *atteka* pro *attekan*: v. Gloſſ. pag. 18. ſed huic conjecturæ omnino ſuperſedere potuiſſet; niſi incuria typographi *attekan* pro *attekau* impreſſum conjicere liceat. Eſt ſcilicet *attekau*, modi, quem dicunt Grammatici, Optativi, verior lectio; at in Codice locus quidem τῦ *u*, ductus vero ipſius elementi videri nequit.

23. jah gaſaiqhands *ſwigljans a)* 23. Et videns tibicines.

24. unte ni gaswalt ſo *mawi. b)* ak *ſlepith. c)* 24. Etenim non mortua eſt virgo, ſed dormit.

E 28.

---

a) Recte R. & ST. Jun. *ſwilgjans*, ſed emendavit in Gloſſario. A *ſuigljan*, Sicambris *ſwegelen*, *tibia canere. ſuegalun*, *calami*; *ſuuegelara*, *tibicines*; in Gloſſis Rhabani Mauri eſt: *ſuegalum* vel *pfiſum*, *fiſtula.* Gloſſ. Florentinæ: *ſuegelo*, *fiſtrum. ſuegila*, *fiſtula*, *calamus*, Scherz. Et Otfrid. Evang. V: 23, 396. *Lira ioh fidula*, *ioh managfalta ſuegala: Lyra atque violæ & multiplex ſonitus*, vel prout vertit h. l. Scherz. in Not. *Lyra atque fides*, *ſeu pandura*, *ac multiplices fiſtulæ.* v. Schilter. Gloſſ. Teuton. p. 774.

b) *mawi*, *virgo*, cujus diminutivum eſt *mawilo*, *puella.* Anglo-S. *meovle*, *meovla* Confr. Hick. Theſaur. in Gram. A. S. & M. Goth. p. 128. qui tamen, dialecti M. Goth. immemor, A. S. *meovle* derivat a *meij*, Island. *virgo*, & *oll* f. g. *omnis*, quaſi *integra*, vel *tota virgo.* Cfr. interim Stiernhielm. in v. *Barn.*

c) Sic quidem, ſine fuco & fallaciis, genuinam lectionem exhibent Codices editi, eamque ex linguis cognatis probe confirmant Junius & Stiernhielmius, in Gloſſariis: nimirum, conveniunt manifeſto cum M.Goth. verbo *ſlepan*, Anglo-Sax. *ſlæpan*, *ſlapan*, Alam. *ſlaffen*, Procop. *ſchlipen*, Belg. *ſlapen*, Angl. *to ſleep*: Et porro, cum nomine *ſlep*, *ſomnus*, Joh. 11: 13. Anglo-Sax. *ſlæp*, Ruſſ. σλεπε, Sclav. Dalm. Boh. Luſ. & Polon. *ſlepy.* Horum omnium, apud diverſos, diverſæ dialecti vocabulorum unus eſt ſenſus, eademque origo, nempe vel a *ſchlapp*, *laxus*, *remiſſus*, Gloſſ. Pez. Suec. *ſlapp*, idem. Confr. Wacht. Gloſſar. Germanicum, p. 1419 & Edv. Bernardi Etymologicon Britannicum, ſub voce *ſlæp*, vel ab Ebr. שלו *quievit*, *remiſit.* Cfr. *ſlavan* Ulph. *ceſſare*, quod ſupereſt in *anaſlawidedun* Luc. 8: 24. alias *ſlawan* in hac dialecto *ſilere* notat. v. J. & ST. Gloſſ. Ceterum ſilentio præterire non poſſum hoc loco, nec non quolibet fer-

me alio, ubi vox hæc occurrit in Codice, manu quadam iniqua, vitiatam eam eſſe, id quod, licet celaverint Rev. Benzelius aliique, qui id viderunt, aut potius obſervare tanti non duxerint, venia tamen mihi dabitur, ſi nec hoc intactum reliquero. Et ne dicenda ex levi quadam, & nimis præcipiti inſpectione pendere videantur, teſtem dabimus ex pluribus unum, Reg. Academ. Bibliothecæ Præfectum Præcl. D.M. BIRGERUM FRONDIN, qui loca hæc vitiata nobiscum luſtravit, & obſervationum noſtrarum fidem confirmabit. Revertamur ideoque ad propoſitum. Pro *ſlepith* h. l. occurrit in Codice *ſaeuith*, beneficio ſimilitudinis elementorum *l* & *a*, ac *p* & *u*, facili negotio, formatum a *ſlepith*; ſed ductus literarum *l* & *p* in *ſlepith* adeo inhærent, ut, etiamſi male ſedula manu raſi, & novo, neſcio quo, fuco obliti, propiori obtutu nihilominus luculenter dignoſci poſſint. Eadem omnino ratione legitur Marc. 5: 39. pro *ſlepith*, *ſaeuith*: nec non Joh. 11: 12. Ulterius, Matth. 8: 24. pro *ſlep*, apparet vox ſpuria *ſaeu*: Luc. 9: 32. pro *ſlepa*, *ſaeua*: & Joh. 11: 13. pro *ſlep*, *ſaeun*, ubi ſimul obſervari meretur τὸ *n* manu recentiori, eaque inhabili, adnexum eſſe, & plane adulterinum.

Omni igitur cura in immutationem τῦ *ſlepan*, incubuit, quisquis demum fuerit audaculus corrector; eum vero non ſatis memorem fuiſſe, id eſt, bina hujus vocis, in Codice, loca præteriiſſe, conſtat ex Marc. 4: 27. ubi luculentiſſime adhuc legitur *ſlepith*, non *ſaeuith*, 5: 38. *ſlepands* non *ſaeuands*. His cognitis, facile non nemo enervatam judicet obſervationem de voce *ſaevit*, in Diſſert. de Verſione IV. Evang. Gothica §. III. not. Φ., quamquam, ut veritati litemus, culpam hanc facile a ſe removerit Auctor ejusdem Georg. Fr. Heupelius; quum illam non de ſuo, ſed de promtuario ditiſſimo Celeb. Rudbeckii, Atlant. Tom. I. c. 7: §. 5. p. 246. depromſerit. Verba acutiſſimi Polyhiſtoris hæc ſunt: „*Affinis huic*, (nimium errori lectionis τῦ *ubizwai*, Joh. 10: 23. quem in proxime præcedentibus veriſimilem reddit) „*eſt error in quodam loco Matth.* 9: 24. *detectus nuper* „*per Cl. VERELIUM rectiſſime legentem ſaevit, pro* Cl. Der-

„reri

28. *galaubjats* *) thatei magjau thata taujan.
28. Creditis, quod poſſim hoc facere.

30. *quithands.***) ST. quithans.
30. Dicens.

33. *ni aiw ſwa d*) uskunth was in *iſraela e*)
33. Nunquam tale cognitum fuit in Iſraële.

34. in *ſauramathlja f*) unhulthono usdreibith unhulthons.
34. In principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

„RERI *ſaeiut*, & Cl. JUN. *ſlapit: cujus erroris alia origo nulla* „*præter ſimilitudinem literarum l* & *a*, *item p* & *u*.„ Notare ſufficit: 1) JUNIUM non legiſſe *ſlapit*, ſed *ſlepith*: 2) Lectionem τῦ *ſaevit* alienam eſſe a ſcriptura Codicis; præterquam enim, quod, prout monuimus, vox|ſit corrupta, legitur inſuper *ſaeuith*, cum *u* vocali, non *w* conſonante, & cum *th* in fine, non ſimplici *t*.

*) Editi ita: Codex habet *gaulaubjats*, quod mendum dico Amanuenſis, æque ac *gaulaubeis* Joh. 9: 35. pro quo emendate legunt Editores *galaubeis*, a *ga*, augmento Gothorum uſitatiſſimo, & *lauben credere*, *fidem habere*, quod eſt a voce Celtica *law*, *manu*, fidei ſolenni | pignore. Confr. WACHT. L. c. p. 593. & 941.

**) Sic recte B. & J. Eadem eſt differentia inter Goth. *quithands* & *quithans*, ac inter Lat. *dicens* & *dicentes*, quorum non hoc, ſed illud h. l. exigit ſenſus.

d) Ita omnino B. J. & ST. *ni in aiwa*. vid. Marc. 2: 12. Gr. αἰὼν, Goth. *aiw*, Lat. *ævum*, Island. *æfe*. Suec. adject. *áwig*, ejusdem eſſe familiæ oppido pateſcit.

e) Legit ἐν τῷ Ἰσραὴλ, quod bene tranſtulit: *in iſraela*; vitioſe igitur legunt editi *in iſraëlan*. Vid. Luc. 2: 34.

f) Reſtituimus ope Codicis Ms. Subſtituunt editi *faurabathaja*, vel elementorum ſimilitudine, vel obſcuritate literarum, vetuſtate prope exeſarum. Thema vocis eſt *mathljan*, *ſermonem habere*. Anglo-Sax. *mæthlan*, *cauſam agere*, *mæthl*,

35. laiſjands in *gaquum-thim g*) ize.

35. Docens in ſynagogis eorum.

Cap. X:

25. *baiailzaibul h*) J. & ST. baiailzabul.

25. Beelzebul.

31. *managaim i*) ſparwam batizans.

31. Multis paſſeribus meliores.

Cap. XI:

5. blindai *uſſaiqhand. k*)

5. Coeci vident.

ibid.

ſermo. Isl. *at mæla* vel *mala*, *loqui*, *mal*, *ſermo*, *loquela*. v. Hick. Theſ. in Diſſ. Epiſtol. pag. 42. Hinc, præpoſito *faur* vel *faura*, *ante*, *pro*, Suec. *för*, deducitur recte *fauramathleis*, *procurator*, *princeps*: Suec. *föreſpråkare*, *förman*. v. Luc. 8: 41.

g) Sic probe B. J. & ST. contra Regulas Grammat. in *gaquumthin*; nam foeminina in *s* deſinentia, in Dat. vel Abl. plural. terminantur in *im*, nunquam in *in*, ut bene obſervat Edit. Benz. pag. 28. not. b.

h) Recte B. Græcorum ε per *ai* reddere, Gothis eſt perpetua conſuetudo: ſic λευὶ, *laiwwi* Marc. 2: 14. βηθλεέμ, *bethlaihaim*, Luc. 2: 4. Confr. Mareschalli Obſervat. in Verſionem Gothicam p. 404. & Edit. Benz. p. 29. n. a. nec non p. 54. not. a.

i) Recte B. J. & ST. *managain*, quod vitium eſt librarii. De terminatione *aim* vide quæ nuper obſervavimus ad c. 9: 14.

k) Recte B. & J. ST. habet *aſſaiqhand*, levi mendo typothetico. Notamus tantum obiter, quod præpoſitio *us* M. Gothis quoque efferatur *ut*, & reſpondeat Græcorum ἐκ, ἐξ, ἔξω, Latinorum *a*, *ab*, *de*, *ex*, *extra*: & porro, quod lingua Latialis eandem particulam conſervare videatur in *cælitus*, *funditus*, *animitus*, *antiquitus*, *humanitus*, *divinitus*, *radicitus*, *ſtirpitus*, &c. uti ſupra monuit Cel. D. Præses.

ibid. *thrutsfillai l)* hrainjai wairthand.	ibid. Leproſi mundantur.
7. at thaim *than afgaggandam. m)*	7. Illis autem abeuntibus.
8. ſai *thaiei n)* J. & ST. ſai thaei.	8. Ecce, qui.
9. *jai o)* quitha izwis. jah *managizo p)* praufetau.	9. Etiam dico vobis: & plus, quam prophetam.

l) Sic B. & J. bene. Suſtulimus iterum apud ST. qui exhibet *thruſtfillai*, nævum typogr.

m) J. & ST. *thana fargaggandam*, quæ lectio duplici ratione C. Ms. eſt inimica; etenim 1) *a* perperam ſuffigitur conjunctioni *than*, ὅταν; quoniam per *thana*, caſum quart. m. g. articuli *ſa*, *ſo*, *thata*, τὸν Græcorum, in articulo ὁ, ἡ, τὸ, continue proferant M. Gothi. 2) Quodſi *a* præponatur *fargaggandam*, deſtruitur ſenſus Evangeliſtæ, quippe qui lectionem τοῦ πορευομένων & non τοῦ συνακολουθούντων requirit. Probe igitur ſtabilit Rev. B. noſtram lectionem, Codici conſentaneam, rejicitque Junii & Stiernh. quibus tamen omnino ignoſcendum, quum Amanuenſem per incuriam ſcripſiſſe *afargaggandam*; id vero emendaturum, ſyllabam *ar* deleviſſe, teſtetur h. l. hiatus; unde illis ſuſpicio orta eſt, eandem, tanquam vetuſtate exeſam, eſſe reſtituendam. E. B. p. 32.

n) Recte B. *ſaei*, *qui*, num. ſing. *thaiei*, *qui*, num. plural. *thaei* autem obelo configi debet.

o) Ita B. & J. ST. *jah*, quod a ſenſu maxime alienum eſt; nam apud Gothos & Alam. *jah* particula eſt copulandi: *jai* autem, vel *ja*, particula affirmandi & conſentiendi. Vid. Wacht. L. c. p. 775. 776.

p) Editi legunt *managiza praufetau*, idque perperam, *managiza* enim eſt Nom. caſus generis maſc. quem ratio conſtructionis hoc loco reſpuit. Legit interpres περισσότερον προφήτου, quod aliter, quam, ex regulis ſyntacticis, per *ma-*

12. anamahtjandans *frawilwand q)* tho.	12. Violenti rapiunt illud.
15. * * * * * * * *r)*	15. * * * * * *
Cap. XXVI:	Cap. XXVI:
72. jah aftra *afaiaik s)* mith aitha ſwarands.	72. Et iterum negavit cum jurejurando jurans.

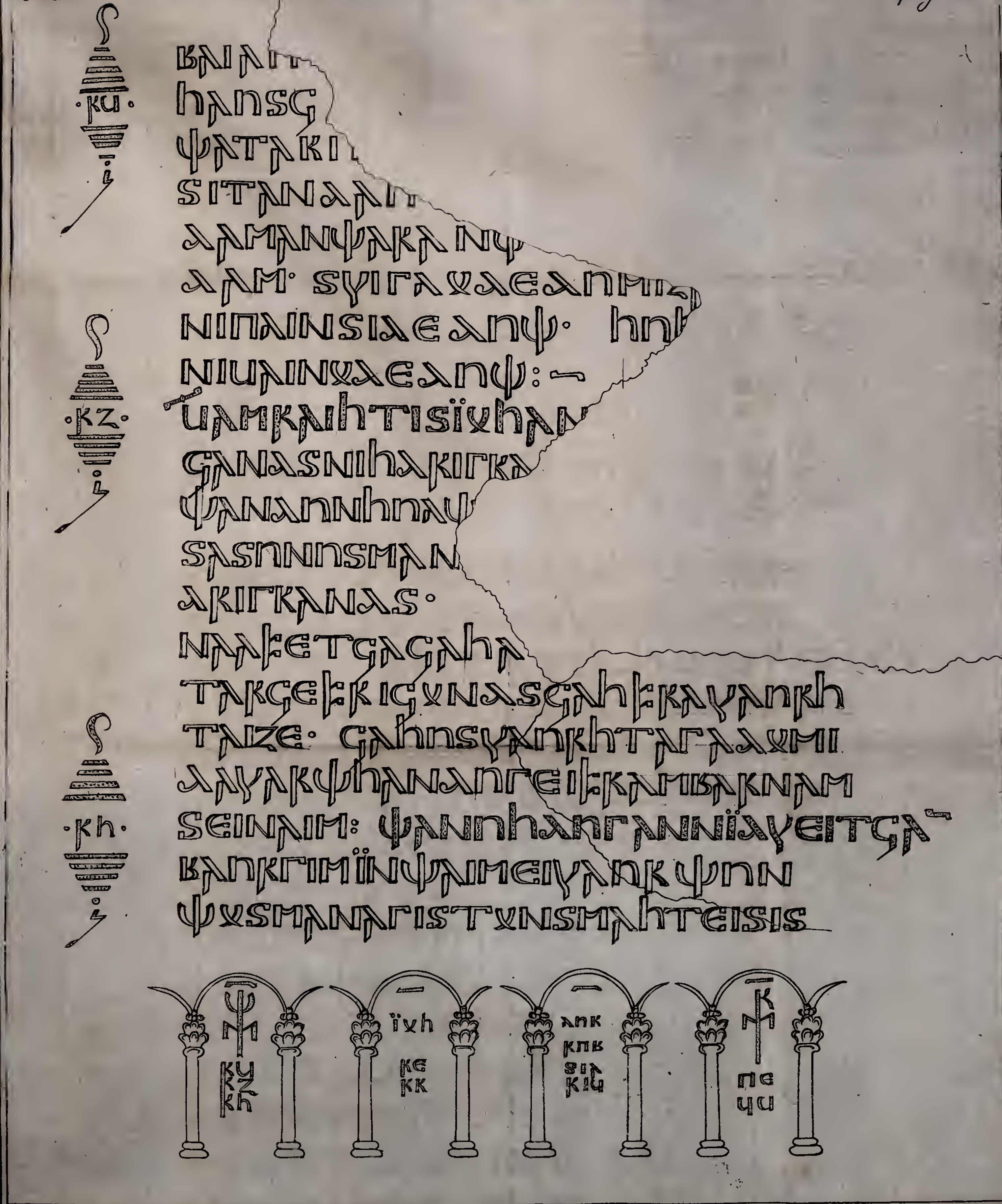
Cap.

nagizo frauſetau, reddere non potuit; ſic enim neutrum gradus comparat, expoſitum per *quam* adſciſcit Ablativum, ut probe obſervat Edv. Lye, Gram. Gothica, Codicis Argentei Editioni Benzelianæ præmiſſa, p. 57.

q) Junium & Stiernhielmium, legentes, contra Grammat. præcepta, *frawilwan tho*, corrigit Rev. B., exiſtimans literam *d*, quæ neceſſario ſuffigetur τῷ *frawilwan*, reſpectu translatæ vocis ἁρπάζουσιν, in ſequenti *th* latere: at non opus eſt ſuppoſita eliſione, hoc loco Codicis, quippe qui haud obſcure expreſſum continet elementum *d*. Junius in Gloſſar. p. 402. *wilwan*, *rapere*, a *waiwjam*, *volvere*, derivatum putat; Verum *wilwan*, eſſe ipſum thema, & affinitatem, cum Latinorum *vellere*, habere veroſimilius videtur.

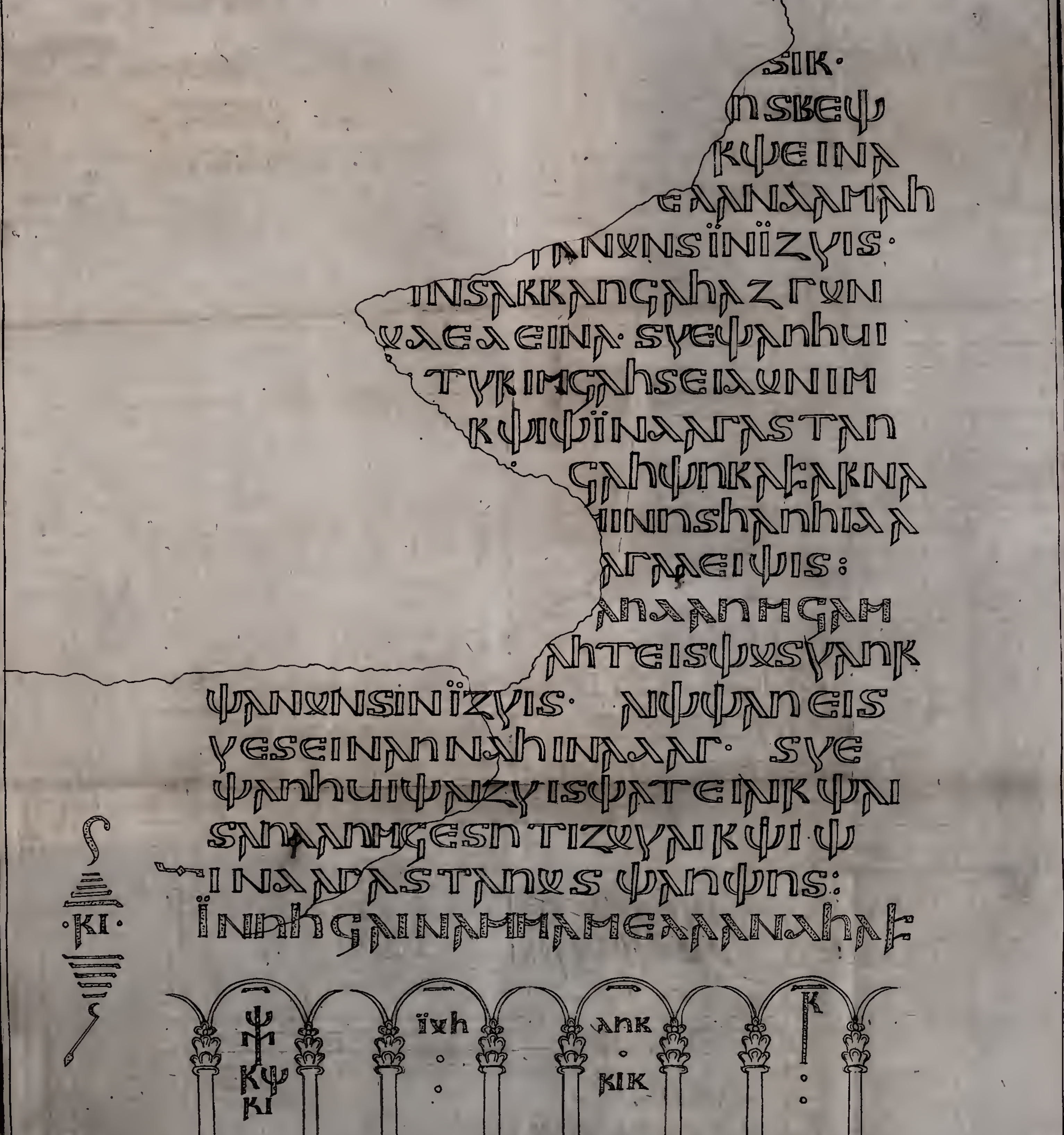
r) Quum lacunas, quibus laborant ſequentia hujus Capitis, nemini Celeb. Editorum, ope folii Codicis Argentei non quidem exeſi, nec, ut videtur, vetuſtate detriti, ſed manu quadam impia potius dilaniati, ſupplere licuerit; ſed & eorum nonnulla, quæ proferunt, ex analogia linguæ, & loco parallelo Luc. 10., reſtituerint Cel. Junius & Reverendiſſ. Benzelius; operæ pretium cenſuimus, ut, quid cuique illorum debeatur, ex utraque Editione, cum reliquiis genuinis, collata, pateſcat, folii hujus faciem, unam item & alteram, adcuratiſſime delineatam ad B. L. deferre.

s) Recte B. Jun. & St. *afaiair*, error utique typothetæ adſcribendus. *ſwarands* videtur Rev. B. vel gloſſema eſſe, vel varians lectio, cum *mith aitha afaikan*, *jurejurando negare*, & *ſwaran*, *jurare*, idem ſit. Suec. *at ſwerja*. vid. Edition. Benz. p. 36. not. *a*. & Obſervat. Maresch. in hunc locum p. 407.



And: Åkerman Sculpſit.

[illegible]
p. 407.



And: Akerman Sculpsit.

p. 407.

Cap. XXVII:	Cap. XXVII.
1. at maurgin than *waurthanamma* *)	1. Mane autem facto.

6.

*) J. & ST. legunt: *at maurgin waurthanana*, & ita quidem Codex luculenter; ſed hujus lectionis, Grammatices principiis contrariæ, rationem, quo demum cunque ſe vertat, reddere forte poterit nemo. B. legit: *at maurgan waurthanana*, nobisque commendatum ivit præceptum: *quod duo caſus abſoluti conſequentiam deſignantes ponantur in Accuſat. æque ac in Dativ. vel Ablativo, quin & Genetivo:* & fatemur, nos facile reſtitutioni beat. m. Antiſtitis ſubſcripturos, ſi vel ea ratione medela huic loco foret adlata; verum reſtat enucleanda præpoſitio M. Gothica *at*, ejusque, non hoc tantum, ſed omnibus locis, ſyntactica ratio. Novimus, quod ſæpe divellatur a ſuo verbo, cujus tmeſeos exempla Codex Argenteus ſuggerit plurima, eoque reſpectu, deſtitui omnino τὸ *at* caſus, abſolute poſitos, regendi poteſtate, quilibet linguæ M. Gothicæ haud ignarus affirmaverit; at ejusmodi ſimul ſuppeditat, quæ, utrum tmeſeos gratia præponi, vel regiminis naturam ingredi dicenda ſit particula iſta, facillime, quantum ego opinione auguror, declaraverint. Evolvamus locum, nuperrime a nobis ſanatum, Math. 11: 7. Annon per tmeſin: *at thaim than afgaggandam*, pro *thaim than atafgaggandam?* monſtroſa utique eſt compoſitio τȣ̃ *atafgaggan* ex particulis, contrarii ſignificatus, *at*, παρὰ, πρὸς, *apud*, *ad*, Suec. *åt: af*, ἀπὸ, *a*, *ab*, Suec. *af*, & *gaggan.* Confr. Marc. 4: 6. Luc. 3: 21. 4: 2. & paſſim. Ideoque tuto colligimus, quod caſus abſolute poſiti non raro dependeant ex ſuo præfixo *at*, quod & viſum fuit Edw. Lye Gram. Gothica p. 60. Si addimus præterea, quod τὸ *at*, ſive tmeſeos, ſive regiminis ergo, quantum ex Codice liquet, non præponatur niſi Dativ. vel Abl. & nunquam Accuſativ. abſolute poſitis; patet, quibus de cauſis, pro *at maurgin waurthanana*, non *at maurgan waurthanana*, ſed *at maur-*

6. *gudjans t)* ST. gudjands. — 6. Sacerdotes.
ib. unte *andawairthi v)* blothis iſt. — ib. Quia pretium ſanguinis eſt.
7. usbauhtedun us thaim thana akr kasjins, du usfilhan *ana x)* gaſtim. — 7. Emerunt ex iis agrum figuli, ad ſepulturam propter hoſpites.
9. jah *usnemun y)* thrinſtiguns ſilubreinaize. — 9 Et depromſerunt triginta argenteos.
11. ith iaiſus ſtoth faura *kindina z)* — 11. Sed Jeſus ſtetit coram præſide.

12.

---

gin waurthanamma legendum exiſtimemus, & τὸ *waurthanana*, in Codice Ms. incuriæ Amanuenſis tribuendum judicemus.

t) Sic bene B. & J. Eſt enim terminatio in *nds*, Nominat. caſus, præſ. part., non autem nominum ſubſtantivorum. *gudja*, *ſacerdos*, deducitur a ſupremi Numinis appellatione, quam in Codice ſemper exaratam vidimus abbreviate *gth*, cum linea transverſa, quod utrum legendum *goth*, an *guth*, dubitatur quidem; ſed ita tamen, ut ex vocibus cognatis, dicam an derivatis, dubium id ſolvi poſſe videatur. Confr. Mareschal. Obſervat. p. 408. & 409. & Cel. Edw. Lye Gram. Gothica p. 43. not. a.

v) Ita recte B. J. & ST. *andwairthi*; error librarii, nam probe legunt v. 9. *andawairthi*.

x) Ex lectione Rev. Benzelii foret *thaim gaſtim*, ſed veſtigia elementorum *a*, *n* & *a* clarius apparent, quam ut de veritate noſtræ lectionis vel ſubdubitare poſſimus.

y) Reſtituimus beneficio Codicis. Editi legunt *ganemun*. De præpoſit. *us* vid. noſtram obſervationem in C. 11: v. 5. not. k) *niman*, *accipere*, affine videtur Græcorum *αἴνυμαι*, *auſero*, & Latino-Barb. *namare*, *pignus auferre*. v. Wacht. L. c. p. 1138.

z) J. & ST. *kindana*. B. recte *kindina* a *kindins præſes*, *præ-*

12. *wrohiths a)* J. & ST. wrohits. — 12. Accuſatus.

16. *gatarhidana. b)* — 16. Inſignem.

49. *let. ei c)* ſaiqham qui-maiu helia. — 49. Sine, videamus, an veniat Helias.

51 faurhah alhs *disſkritno-da. d)* — 51. Velum templi diſciſſum eſt.

53. *innatgaggandans e)* in — 53. Introëuntes in ſanctam

F tho

---

fectus: „*Et hujus vocis veſtigia*, inquit, *adhuc ſuperſunt in* „*plurimis utriusque Gothiæ noſtratis nominibus præfecturarum. kinn*, *kinne-fierding*, *kinne-kulla*, *banke-kinn*, *hammar-kinn*, *ſkier-kinn*, *eſt-kinn* &c.

a) Ita cum *th*, non ſimplici *t*, a *wrohjan*, *accuſare*, Anglo-Sax. *vrægan*, *vræian.* unde Belgis *wroeging des gewetens*, *ſtimulus conſcientiæ.* vid. Jun. in Gloſſ. Gothico. p. 411. & cfr. ejusdem notas ad Willeramum p. 233.

b) Sic recte B. & J. Mareschallus in dubium vocavit vocem, & ex conjectura ſubſtituit *gataiknidana*, Obſervat. pag. 410. veram autem, ut videtur, exhibet radicem, *gatahrjan*, *excellere*, Editio Benzeliana p. 38. not. b.

c) Probe ſejungit B. *let. ei*, quod J. & ST. absque ratione connectunt; nam ordo conſtructionis eſt: *let. ſaiqham ei quimaiu*, *låt ſe om han kommer.*

d) Codex habet *diſkritnoda*, ſed bene emendatum, *disſkritnoda*, legunt editi; ſic enim, cum geminato *ſſ*, in eodem hoc verſu *disſkritnodedun*, vid. Marc. 14: 63. Eſt vox compoſita a *dis*, præpoſitione inſeparabili, cujus ſignificatio ex verbis, quæ cum ea componuntur, intelligitur, atque adeo ejusdem naturæ ſenſus & familiæ, ac Latinorum *dis*, vel *di*: & *ſkreitan*, Anglo-Sax. *ſcreadan*, Angl. *to ſhread*, *diſcindere*, *dividere*. Confr. Wacht. Gloſſar. 1467 ſeq.

e) Recte B. etiamſi Codex admittat lectionem J. & ST. *inngaggandans*, promiſcue: vid. Matth. 7: 13. Luc. 15: 28. collat. cum Marc. 5: 39. Luc. 14: 23. Dignum alias obſervatu, quod imitatione Græcorum hujuscemodi decompoſitis gaudeant Gothi. Ed. B. p. 41.

tho weihon baurg. jah ataugidedun ſik *mana-gaim. f*) | urbem, & apparuerunt multis.

54. gaſaiqhandans tho rei-ron jah tho *waurtha-nona. g*) ohtedun abra-ba quithandans. biſunjai goths *ſunus h*) iſt ſa. | 54. Videntes motum & facta timuerunt vehe-menter, dicentes: vere filius Dei eſt hic.

55. weſun uhthan jainar qui-nons managos fairra-thro *ſaiqhandeins. i*) *thozei k*) laiſtidedun a-far iaiſua. | 55. Erant autem illic mu-lieres multæ, procul ſpe-ctantes, quæ ſecutæ fu-erant Jeſum.

Evan-

f) J. & ST. verſiculum recte complent; cauſa vero, cur *ma-nagaim*, quod legimus in Codice Ms., excludat Rev. BEN-ZELIUS, & ibi lacunam relinquat, nobis non conſtat: formu-la loquendi, *ataugjan ſik qhamma*, oſtendere ſe alicui, M-Gothis eſt admodum uſitata: vid. Marc. 1: 44. Math. 8: 4.

g) J. & ST. *waurthano*, quod rejicimus: B. autem recte, & docet hanc eſſe formam participiorum paſſivorum, generis neutrius, cum præſtant vicem nominum ſubſtantivorum. Confr. HICKESII Theſaur. in Gr. A. S. & M. G. p. 52.

h) Ita B. JUNIUS & STIERNH. *ſunu*, lat. filium.

i) J. & ST. *ſaiqhaindeins*, ſed vitioſe; eſt enim a *ſaiqhan* Marc. 4: 14. non *ſaiqhain*. MARTINUS refert vocem ad Chal-dæorum *ſecha*: JUNIUS ad Græcorum σεάομαι Aeolice, pro θεάομαι, *ſpecto*, *video*. Francis & Alam. effertur *ſehan*, quod antiquo more pronunciatur ut *ſechan*, id quod docet WACH-TERUS, ab *aug*, *och*, *oculus*, præpoſito ſibilo; quia verba ſenſuum derivari ſolent ab organis. Vid. Gloſſ. G. p. 1501.

k) J. & ST. legunt *thoſei*, item B., & perinde eſt: nam *thozei*, *thoſei* & *thoze*, *quæ*, in Codice occurrunt promiſcue.

Emendatis, quas habet pretioſus Codex argenteus, exi-

Evangelium Marci.

Cap. I:

4. du *aſlageinai l*) fra-
waurhte.

6. jah matida *thrams-
teins m*) jah milith *hai-*

Cap. I;

4. Ad remiſſionem pecca-
torum.

6. Et edebat - - - -
- - - & mel ſilve-
thi-

---

guis Evangelii Matthæi reliquiis, etiam illa, quorum damnum penſari nequit, exacte indicare juvat, ut etiam hac in parte, pro inſtituti ratione, B. L. ſatisfaciamus. Dolet nobis penitus periiſſe, Caput I. II. III. IV. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVIII. Ex capite V, ab initio ad dimidium usque v. 15. VI, v. 33. & 34. VII, ab initio ad v. 12, cujus altera pars reſtat, altera deſideratur. X, ab exordio ad v. 23, cui verba quoque deſunt nonnulla. XI, quod ex apographo colligitur, & ulterius a v. 25, eoque non integro, ad finem usque. XXVI, a principio ad verſus 70 verba ultima. XXVII, a v. 19 ad v. 42. & porro a v. 66. ad finem.

l) Codicis genuinam lectionem deſerunt editi, nobisque reddunt; *du aſlateinai*, ab *aſleitan*, *dimittere*: ſed nulla de reſtituta voce eſt dubitatio, quin & ſenſui h. l. & linguæ interpretis optime quadret; eſt enim ab *aſlagjan*, *deponere* Joh. 10: 18. & hoc ab *af*, ἀπὸ, *ab* & *lagjan*, *ponere*, *mittere*.

m) Ut alio atque alio modo interpretantur Theologi Græcorum ἀκρίδας, quibus in ſolitudine veſcebatur Johannes, ita diverſa ratione M. Gothorum *thramſteins* explicari poſſe videtur; & quemadmodum per ἀκρίδας nonnulli locuſtas, extremitates fruticum alii intellectas voluere; per *thramſteins* aliis animalia inſecta, aliis cacumina herbarum, ſignificari viſum eſt. SCHILTERUS in Gloſſario Teutonico pag. 158. *thramſteins* compoſitum putat ex *thrams*, & *teins*: *teins* denotare *ſummos ramos*, *virgulta* & *vimina fruticum*, *arbuſtorumque* ge-

neratim: *thram* vel ſpeciatim ſignificare *arbuſtorum quandam ſpeciem*, vel *genus ipſum.* Illi adſtipulantur plurimi eccleſiæ Græcæ Patres, ceu confirmat Isidorus, Abbas montis Peluſiaci in Ægypto, Lib. I. Epiſt. 132. & Epiſt. 5. ejusdem Libr. Quin etiam Seneca Herbas & cacumina arborum in parciori ciborum genere numerat Epiſt. 110. Et hæc, opinor, cauſa eſt, quamobrem Reverendiſſimus noſter Benzelius, a verſione vulgata diſcedens, *thramſteins* vertat extremitates fruticum. v. Wacht. l. c. p. 1702. Ab his autem diverſus Edw. Lye: „falluntur, inquit, viri doctiſſimi; nam „*thramſteins* eſt Acc. plur. τȣ̃ *thramſtei*, unde liquet vocem eſ„ſe ſimplicem, non compoſitam. Si quod velint, intelle„xiſſet Gothus, certe ſcripſiſſet *thramſatainans*, ut analogiæ „ratio exigit. Sic enim Joh. 15: 5. *weinatainos*, *palmites*, a „*wein* & *tains.* Vid. Edit. Benz. p. 45. not. a. Allatis etiamnum quaſi prætereuntes addimus, pro alimento locuſtis hodie quoque uti, quibus confinis gens quondam Iſraelitica, Ægyptios, Syros & Arabas, idque probare, præter Jobum Ludolphum aliosque, literas, fide digniſſimas, Cl. Experientiſſimique Doct. D. Fr. Hasselquist, in ſua peregrinatione, ad Nobiliſſimum Arch. D. C. LINNÆUM datas, Alexandriæ Ægyptiorum, d. 18. menſis Maji 1750. & Holmiæ impreſſas, d. 20. Auguſt. eod. anno. *Et ord*, inquit, *om Johannis gråshopper, ſom gifwit ſå ſtort hufwudbry åt de lärde. De, ſom neka, at denne helige Mannens mat warit deſſa inſecter, ha ſin ſtörſta tilflygt dertil, at ſamma kråk äro en obrukelig och onaturlig mat; men om de til at ſtyrka ſin tro wilja fara hit til Egypten, Arabien eller Syrien, och hålla til godo en måltid med Araberne, ſå ſkola de än i dag bland landets rätter få et fat ſtekta gråshoppor, den tid de kunna fångas: och efter al liknelſe har ſamma ſpis wankat wid Johannis tid.* &c. Enimvero, cum tanta ſit inter magnos Viros, vel de voce, vel de re ipſa, diſſenſio, parum mihi conſulerem, ſi ex meo qualicunque arbitratu, aliquid judicare vellem; vocabulum igitur barbarum, ſemel in Codice occurrens, transferre non auſus, ignorantiam ejus originis & ſignificatus profiteri, quam meæ conjecturæ quidqam tribuere, ſatius duxi.

thiwiſk. n)

7. *thizei o*) ik ni im ſwa-
irths *anahneiwands* *)
andbindan ſkaudaraip.

9. jah daupiths was fram
iohanne. **)

11. thu is ſunus meins ſa liu-
ba. *in thuzei wailaga-
leikaida.p*)

14. ith afar thatei *atgi-
bans q*) warth iohannes.

ſtre.

7. Cujus ego non ſum di-
gnus, in genua procum-
bens, ſolvere corrigiam.

9. Et baptizatus eſt a Jo-
hanne.

11. Tu es filius meus di-
lectus, in te beneplacu-
it mihi.

14. Sed poſtquam traditus
erat Johannes.

n) Pro *haithiwiſk* legitur in margine Codicis *wilthi*, manu eadem vetuſta & Gothica adſcriptum, ſed, quod ſemel circa lectiones extra contextum obſervare ſufficiet, literis minuſculis, iisque accuratiſſimis. *wilth*, *ſilveſter*, *ſilvoſus*: Anglo-S. *wild*, *wyld*: Suec. *wild*. Confr. WACHT. Gloſſ. German. p. 1903.

o) J. & ST. *thize ik*, *quorum ego*, quod refragatur ſenſui; recte autem B. *thizei*, *cujus*.

*) Suſtulimus exiguum typographi erratum apud ST. qui habet *anahneiwauds*.

**) Et quidem hoc loco omnem Grammatices rationem negligentes legunt J. & ST. *fram iohannes*: ita quoque inferius, v. 19. pro *iohanne*, *iohannes*: & v. 29. pro *iohannen*, *iohannes*: imo, c. 3: 17. pro *iohanne*, *iohannes*. Accurate vero exquiſiteque genuinam lectionem ſequitur B.

p) Codex habet in margine variantem lectionem *thukei wilda*, *quem volui*. Ratione conſtructionis notandum eſt, pronomen primitivum ſecundæ perſonæ, poſtpoſita particula ſyllabica *ei*, vicem gerere pronominis relativi. vid. Luc. 3: 22. 16: 15.

q) Sic apud B. Falſo autem J. & ST. *atibdans*; ſed mendoſam lectionem optimi ſenes, per obſcurum Codicis lo-

17. *igquis. r)* J. & ST. igwis.	17. Vos.
19. *inngaggands. s)* J. & ST. ingaggands.	19. Progreſſus.
32. andanahtja than waurthanamma. than *gaſagggu. t) ſau il*)*	32. Veſpere autem facto, quando occiderat ſol.
34. *uswarp. v)* J. & ST. uswairp.	34. Ejecit.

45.

cum, literarumque, qua frequentius lapſi, ſimilitudinem, ſibi imponi paſſi ſunt: atque hinc ſane, vanam eſſe vocis derivationem a *tiuhan*, colligere licet. vid. Gloſſ. Jun. p. 70.

r) Non multum a vera lectione abſunt J. & ST. legentes *igwis* pro *igquis* vel *iggquis*, ut recte B. quod in hoc loco eſt Dativ. num. dualis a *git*, *vos duo*, σφῶι, σφώ.

s) Codex geminatum habet *n* in *inngaggands*, & ita B. vid. quæ obſervavimus ad *inngaleithandans*. Matth. 7; 13. not. f.

t) Ita B. Confr. annotata, Matth. 8; 11. not. a.

*) Sic legendum, non *ſa uil*, docet Rev. Benz.; nam *ſau*, æque ac *ſa* & *ſab*, eſt Articulus præpoſitivus, etiamſi rarius occurrat. Confr. Edit. Benz. p. 128. not. a. Addo lectionem noſtram haud parum inde confirmari, quod *il* ſcribatur *i* punctato, quæ litera nunquam, niſi ab initio vocis, occurrit.

v) Sic cum B. recte legimus: nam eſt quidem a *wairpan*, *jacere*, *projicere*, quod per proſtheſin & metatheſin, a Græc. ῥιπὴ, *ictus*, *jactus*, *projectio*, derivat Jun. in Gloſſ. Goth. p. 389. At verba habentia *ai* in penultima infinitivi, formant præteritum, mutando *ai* in *a*, & abjiciendo ultimam, ut: *atbairan*, *offerre*, *atbar*, *obtulit*. Marc. 6; 28. *fraihnan*, *interrogare*, *frah*, *interrogavit*. Math. 27: 11. *ſaiqhan*, *videre*, *ſaqh*, *vidit*. Joh. 6: 46. Confr. Hickes. Theſaur. in Gram. A. S. & M. G. p. 55. 56. Nec tamen Gothi veteres hanc ἀκρίβειαν obſervarunt ſemper.

45. ith *is x*) usgaggands dugann merjan.

Cap. II:

12 jah *haubidedun y*) mikiljandans goth. quithandans. *thatei z*) aiw ſwa ni *gaſeqhum. a*)

45. At ille egreſſus cœpit prædicare.

Cap. II:

12. Et extollerent laudibus, magnificantes Deum, dicentes: nunquam ſic vidimus.

13.

---

x) J. & ST. legunt *iaiſus*, in quo tamen, compendiaria vocis ſcribendi ratione decepti, aliquid humani patiuntur. Codex autem & B. recte IS, ſine ullo obliquæ lineæ veſtigio, velut notæ τȣ̃ Iaisus, id quod ſenſus h. l. admittere nequit. Notandum eſt de hoc vocabulo: 1) quod interdum, etiamſi nunquam occurrat ſcriptum explicate, ſed conſtanter Is in Nominat. Iuis in Genitivo. Iua in Dat. vel Abl. & Iu in Accuſativo, negligatur tamen, incuria abſque dubio Amanuenſis, lineola illa transverſa: ut Marc. 2: 15. 9: 19. 39. 10: 18. 42. Luc. 8: 10. 50. & paſſim. 2) quod male, ut videtur, pro Iesus legatur Iaisus, quum Gothi, ut obſervat Mareschall. in Matth. 11: 16. Obſ. p. 405. & 406, fere ſemper, loco græcorum η ſubſtituant ſuum e: ſic Ἡρώδης eſt *Herodes*, Marc. 6: 20. Μαγδαληνὴ, *Magdalene*, Luc. 8: 2. Et porro, per ſuum *ai*, Græcor. ε proferant, ut allatis exemplis monuimus. Matth. 10: v. 25. not. h. Aſt, quoniam in ſcriptura τȣ̃ Iesus ſignanda, novitatem quandam reformidamus, & lectioni τȣ̃ Iaisus ſatis ineſſe auctoritatis, ex uſu Cel. Editorum recepto, reperimus, nihil in re non magni momenti variare voluimus.

y) Sic B. & J: recte. ST. male *haubidedun*.

z) Apud ST. *thathei*, vitio typothetæ: nam aliis locis, cum B. & J. recte legit.

a) J. & ST. perperam legunt *gaſeqhun*, at, quod haud velim diſſimulare, conſentiente Codice Ms. qui ultimum vocis elementum per lineolam ſuper inductam, notam τȣ̃ *n*, & non τȣ̃ *m*, luculenter habet exaratum. Emendavit B. idque ju-

13. jah *galaithb b*) aſtra faur marein. jah *all manageins c*) iddjedun du imma. jah laiſida ins.

14. *alfaiaus. d*) J. & ST. alfaius.

ibid. *usſtandands. e*) ST. usſtandans.

13. Et ambulabat iterum juxta mare, & omnes vulgo ibant ad illum, & docebat eos.

14. Alphæi.

ibid. Surgens.

16.

re regularum Grammatices, hujusque loci ſenſus genuini, quippe qui exigit *gaſeqhum*, *vidimus*, non *gaſeqhun*, *viderunt.*

b) Ita B. & J. Vitioſe ST. *gelaith.* vid. quæ diximus, Matth. 7: 13. not. f.

c) Bene quidem editi *alla managei uſiddjedun*, & nihil heic inculcarem, quod abhorreret a lectione eorum, qui rationem Grammatices rite obſervant, niſi veram Codicis lectionem exhibere potius nobis eſſet. Notamus itaque 1) quod in contextu legatur: *jah galaith aftra faur marein*: *jah laiſida ins*; in margine autem: *jah all manageins iddjedun du imma*, id quod errore Scriptoris factum, ob eamque rationem b editis in connexam & cohærentem inter ſe verborum ſeriem, probe eſt receptum: 2) quod *all manageins* conſtructionem vocis uſitatiſſimam evertere videatur; eſt enim femin. generis, atque adeo cum Adjectivo neutr. gen. male connectitur. Dubito tamen, an dicam τὸ *all* poni hoc in loco abſolute, & ex conſequenti Genet. *manageins*, gaudere, ut: Math. 7: 17. *all bagme*, *omnis arbor.* Luc. 3: 6. *all leike*, *omnis caro.* Et hinc porro, contendo, hoc vocabulum, etiamſi numeri ſingularis, velut notam multitudinis, cum verbo plur. *iddjedun*, rectiſſime jungi. Vid. Ed. Lye Gram. Goth. p. 56.

d) Recte B. *Alfaius* eſt caſus Nominat. *Alfaiaus* vero Genetivi, ut *Paitrus*, *Paitraus*, *Filippus*, *Filippaus*, *Zakkaius*, *Zakkaiaus*, &c.

e) B. & J. ita. Vitium ejusmodi antea ſuſtulimus. vid. Matth. 9: 30.

16. mith motarjam *jah frawaurthaim f)* matjith.
16. Cum publicanis & peccatoribus edit.

19. und thatei mith im iſt *bruthfaths. g)*
19. Quamdiu cum illis eſt ſponſus.

22. *balgins. h)* J. & ST. baljins.
22. Utres.

26. jah hlaibans *faurlageinais *)* matida.
26. Et panes propoſitionis edit.

Cap. III:

2. witaidedun imma *bailidedi i)* ſabbato daga.
2. Obſervabant eum (an) ſanaret ſabbatho.

8. jah thai bi tyra *jah ſeidona. k)*
8. Et qui circa Tyrum ac Sidonem.

f) Sic emendate editi: Scriptoris incuriæ tribuenda Codicis lectio: *jah fraaurthaim*; deducitur enim a *frawaurkjan*, *peccare*, *prævaricari*: unde etiam *uswaurthans*, *juſti*, vid. verſum 17. hujus capitis.

g) J. & ST. habent *ſa bruthfaths*; articulum vero excludunt B. & Codex, ideoque non legit interpres: ὁ νυμφίος, neque τὸν νυμφίον, quod proxime ſequitur.

h) Ita recte B. Mox, pro *baljeis* reſtituimus *balgeis*. Suec. *belg*, vel a *rotunditate* ſic dictum, unde *boll*, *pila*, *bulla*, *panis rotundus*, item *ſcyphus rotundus*; *bållja*, *follis*, *folliculus*; *bålg*, *venter*. vid. Edit. Benz. p. 56. not. a. vel ab Iſl. *bulgia*, *intumeſcere*, unde *bölja*, *unda*, *bolde*, *vomica*.

*) J. & ST. *fauralageinais*, quod quidem perinde eſt; componitur enim ex *faur* vel *faura*, πρὸ, ἔμπροσθεν, *ante*, Suec. *før*, & *lagjan*, *ponere*: at Codex ita. vid. Luc. 6: 4.

i) J. & ST. addunt: *jau bailidedi*: ſed *jau* abeſt a Codice, ideoque recte omiſit illud B.

k) Legit: οἱ περὶ Τύρον καὶ Σειδῶνα; perperam igitur editi: jah *bi ſeidona*, cujus præpoſitionis, neque vola, neque veſtigium deprehenditur in Codice.

9. ei ni *thraibeina l)* ina.	9. Ne premerent eum.
13. jah *uſtaig m)* in fairguni.	13. Et aſcendit in montem.
22. *iairuſaulymai. n)* J. iairuſaulyma.	22. Ieroſolyma.
23. *qhaiwa o)* mag ſatanas ſatanan uswairpan.	23. Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?
26. ni mag *gaſtandan p) ak andi q)* habaith.	26. Non poteſt ſtare, ſed finem habet.
32. *ſwiſtrjus. r)* J. & ST. ſwiſtrjos.	32. Sorores.

Cap.

l) Ita etiam B. non *thraibeinai*, ut: J. & ST. Eſt enim tert. plur. Imperf. Conjunct. à *threiban*, Anglo-S. *thriccan*, *thryccan*, Suec. *trenga*, *trycka*. Conf. omnino WACHT. Gloſſ. Germ. p. 310.

m) Sic, non *usſtaig*, apud J. & ST. etiamſi Codex, plerisque locis, cum gemino *s* indolem compoſiti monſtrante, ut Marc. 7: 24. 8: 31. Luc. 4: 39. ubi, pro *s* ſimplici, geminatum, auctoritate Codicis, reddidimus Editioni STIERNH.

n) B. & ST. recte, nam *af*, quod proxime præcedit, non fert Accuſat. *Iairuſaulyma*.

o) A B. lectum eſt *qhe aiwa*, ſed Codex lectionem *qhaiwa* J. & ST. tuetur: & ſic quoque Edit. BENZ. Marc. 4: 40. Luc. 10: 26. Joh. 7: 15.

p) Editi: *ni mag ſtandan*, & ſic quidem recte v. 25, proxime antecedenti; ſed heic, ingratiis Codicis, extrudunt *ga*, augmentum Gothis admodum familiare, ut: *gahaban*, *tenere*; *gahailjan*, *ſanare*; *gahrainjan*, *mundare*; *gateihan*, *nuntiare*; *gatiuhan*, *ducere* &c. Confr. Gloſſar. JUN. & STIERNHIELM.

q) B. & J. recte. Leve eſt, ſed obſervo tamen, quod ST. habeat *ab andi*. Anglo-S. quoque *ac* eſt *ſed*: *nis hit na oxa, ac hors*, *non bos eſt*, *ſed equus*. vid. JUN. Gloſſ. p. 47.

r) Sic bene B. quod etiam probant exempla *brothrjus*, *fratres*, *ſunjus*, *filii*, *aggiljus*, *angeli*, *thaurnjus*, *ſpinæ*, *luſtjus*, *cupiditates*.

Cap. IV:

3. *urrann. s*) ST. urran.
7. jah ſum gadraus in *thaurnuns. t*)
11. *jainaim v*) ST. jainam.
15. aththan thai withra *wig x*) ſind.
16. *thaiei y*) than hausjand thata waurd ſuns mith *fahedai z*) nimand ita.

Cap. IV:

3. Exiit.
7. Et aliquid cecidit in ſpinas.
11. Iis.
15. Sed qui ſecundum viam ſunt.
16. Qui cum audiunt verbum, protinus cum lætitia excipiunt illud.

s) Recte cum gemino *n* B. & J. Deſcendit enim ab *us*, quod, cum verbis incipientibus ab *r* præfigatur, euphoniæ gratia, mutatur in *ur*, & *rinnan*, *ire*, *currere*, *manare*. Nuper apud ST. emendavimus v. 6. eandem vocem, & v. 8. *urrinnando*.

t) ST. habet *thaurnus*, mendo typothetico; nam recte paullo infra v. 18. *thaurnuns*.

v) Nec melioris notæ eſt *jainam* apud ST.; recte autem ſe habet apud J. & B.

x) Abſurda eſt lectio J. & ST. *withra wigs*: *withra* conſtanter gaudet Accuſativo; ſed *wigs* eſt caſus Nominat. Joh. 14: 6. Emendate legitur apud B. & ſic bene. Luc. 8: 12.

y) B. recte. J. & ST. *thaei*, quod antea rejecimus. Math. 11: 8. not. *n*.

z) Sic omnino B. & J. ST. *fabelai*, quod indoctis tribuimus librarii manibus; recte enim in Gloſſario, etſi illic, etjam errore typographi, *faheidai*. *faheds*, *gaudium*, Luc. 1: 14. unde Schiltero derivata videntur *fagan*, *gaudio afficere*, & *faginon*, *gaudere*. vid. Gloſſ. Teuton. p. 364. Alaman. *gifeho* eſt *lætitia*, *gifehan*, *gaudere*, quo utroque nunc Germani carent. Tatian. 4: 4. de Johanne in utero: *gifah in gifehan kind in minemo reve*, *exultavit in gaudio infans in utero meo*. Cuncta à Suec. *fá*, *fånga* deducit Stiernh. Gloſſar. pag. 37, 38.

17. thathroh bi the quimith *aglo a) aiththau b) wrakja c)* in this waurdis.
19. jah *ſaurgos d)* thizos libainais.
ib. luſtjus *innatgaggandans e) afqhaujand f)* thata waurd.

17. Deinde cum venit moleſtia & inſectatio propter verbum.
19. Et ſolicitudines vitæ hujus.
ib. Cupiditates introëuntes ſuffocant verbum.

31.

---

a J. & ST. incuriæ typothetæ debent vitioſum vocabulum: *algo*, quod emendavit B.

b) Ita J. & B. ST. *aithau*, male.

c) Legunt quidem editi *wrakjai*, ſed non ſuffulciuntur auctoritate Codicis, qui *i* terminans non exhibet: & ſic recte Stiernii. in Gloſſario p. 148. Thema *wrikan*, *perſequi*.

d) Editi legunt *ſauijos*, quod Codex non agnoſcit. Confr. Matth. 6: 28. n. *a*.

e) Sic accurate B. & J. ST. *inatgaggandans*: & Codex, incuria Scriptoris, *innatgagggandans*. Vide, quæ diximus ad Matth. 7: 13. not. *f*. 27: 53. not. *e*.

f) Hæc quidem lectio Codicis & B. Junii & ST. *afqhapjand*: utra autem virgulam mereatur cenſoriam, dicere non audeo. Rev. Benzelio in librarium, quem dicit nonnunquam erraſſe, pro *u* ſcribendo *p*, idque ipſum emendaſſe nonnullis locis, culpam placuit transferre, & porro contendere, eſſe ipſam vocem Suecicam *qvewja*, *förqvewja*, *ſuffocare*, unde vulgus *kåvan*, *aſthma*. vid. Edit. Benz. p. 63. n. c. Id ultro Viro maximo, quippe cui faſces, in hoc ſtudiorum genere, nemo non lubenter ſubmittit, largimur, quod *afqhaujan* affinitatam habeat manifeſtam cum voce Suecica, quam in τῶ *afqhapjan* quivis facile agnoverit: ut adeo de etymologica vocis ratione nihil; de orthographica vero aliquantum ſuperſit dubitationis. Ambiguam eſſe Scriptoris Gothici mentem, ſi emendatio alioquin tribuenda ſit illi, vel exinde colligere poſſumus certiſſime: 1) quod, ſi Codicem inſpicere

31. ſwe *kaurno g)* ſinapis.
33. managaim *gajukom h)* rodida.

Cap. V:

4. jah manna ni mahta i- na *gatamjan*)*
6. *gaſaiqhands i)* than iai- ſu fairrathro.
13. weſun uththan ſwe twos *thuſundjos. k)*

31. Sicut granum ſinapis.
33. Multis ſimilitudinibus loquebatur.

Cap. V:

4. Et nemo potuit eum do- mare.
6. Videns autem Jeſum procul.
13. Erant autem circiter duo millia.

---

placeat, quoties occurrit *afqbaujan*, cum *u*, veſtigia τȣ *p* deleti videantur clariſſime, ut: Marc. 4: 7. 5: 13. integra autem vocis ſcriptura nuspiam. 2) quod *afqbaujan* cum *p* luculenter, & ſine ulla emendatione occurrat frequentius, ut: Marc. 9: 43. 45. 46. 48. Luc. 8: 15. & paſſim. Incertum igitur, utra ſcriptio & lectio ſit præferenda; verior tamen videtur per *p*; nam ſic, permutatis unius organi literis *p* & *f*, habemus *qvåfja*, *förqvåfja*, *ſuffocare*, prout conſuetudo ſcribendi hodie merito obtinuit. Ceteroquin obſervandum, quod MARESCHAL., neſcio quam vere, Græcum putet ab ἐπνίγοντο. Vid. Obſerv. p. 449.

g) Recte B. & J. Apud ST. emendavimus vitium typogr. *kauron.*

h) Eadem ratio eſt vocis *gajuko*, apud ST., quam emendatam habet B. & recte J.

*) Codex in margine adpoſitam habet variantem lectionem *gabindan.*

i) Bene editi. Amanuenſis præter conſuetudinem: *gaiſaiqhans.*

k) Vitioſe legunt J. & ST. *thuſudjos*; probe autem B. *twos thuſundjos*, *twå tuſende.* Majores noſtri propius ad dialectum Moeſo-G. dixere *Tushundrud*, quaſi *Tiugs hundrud*, hoc eſt *decies centum*. *Tiug* enim *decada* notat.

14. jah gataihun in baurg jah in *haimom. l*)	14 Et nuntiarunt in urbe & in agris.
15. gaſaiqhand thana wodan ſitandan jah *gawaſidana. m*)	15. Vident furentem illum ſedentem, & veſtitum.
31. ſaiqhis tho managein threihandein *thuk. n*)	31. Vides turbam prementem te.
38. gretandans jah *waifairqhjandans o*) filu.	38. Flentes & perquam lugubriter ejulantes.
42. usgeisnodedun *faurhtein p*) mikilai.	42. Obſtupuerunt metu magno.
Cap. VI:	Cap. VI:
8. *nih q*) hlaif. nih in gairdos aiz.	8. Non panem, non in crumena æs.

10.

l) Ita recte B. non *haimon*, ut J. & ST. Ablativus enim numeri multitudinis ſemper terminatur in *m*, ſic nuperrime Cap. 4: 33. *gajukom*. De hac voce prolixe egit Nob. STIERNH. in Gloſſar. p. 82.

m) Ex regulis Grammatices ita legi debet, cum Codice. In editis extat *gawaſidanan*; ſed reclamat locus parallelus, Luc. 8: 35. qui recte ſe habet, qua terminationem, licet J. & ST., corrumpendo ſyllabam penultimam, admittant *gawaſidona*.

n) Sic B. Perperam vero J. & ST. *thus*; nam *threihan* poſtulat Accuſat. non Dativum. Vide quæ diximus ſupra Cap. 3: 9. not. *l*.

o) Recte B. & J. ST. *waifarqhjandans*, rectius in Gloſſario. Familiam hujus vocabuli adhuc quærimus.

p) J. & ST. *faurhteni*. B. emendate. De hac voce Conf. JUNII Gloſſ. ubi omnia diligentiſſime perſequitur, & WACHT. Gloſſ. Germ. p. 505.

q) Idem B. J. & ST. *ni*, quod quidem perinde eſt; nam Codex utrumque tuetur.

10. thar ſaljaith unte *us-gaggaith. r*)
11. usgaggandans *jainthro s*) ushrisjaith mulda tho *undaro t*) fotum iz-waraim.
ib. *ſutizo. v*) ST. ſuntizo.
ib. thau thizai baurg *jai-nai. x*)
15. *thatei. y*) ST. thatai.
16. thammei ik haubith af-maim iit *iohanne. z*) ſa iſt. *ſab a*) urrais.
17. in hairodiadins quenais

10. Illic manete, donec exieritis.
11. Egreſſi illinc excutite pulverem, qui ſub pe-dibus veſtris.
Ibid. Mitius.
Ibid. Quam urbi illi.
15. Quod.
16. Cui ego caput abſcidi, Johannes, ille eſt, ille ſurrexit.
17. Propter Herodiadem

fi-

---

r) Editi ſilentio prætermittunt errorem Amanuenſis, qui fe-ſtinanter ſcripſit *usgaggaggaith.*

s) B. & J. ita. ST. *janthro*, quod vitium eſt typotheticum.

t) B. conſentit. J. autem & ST. *undar*, quod aliis locis oc-currit.

v) Merum librarii mendum, ut patet ex accuratiori vocis ſcri-ptura, in Gloſſario.

x) Rectius habent editi, quam ipſe Codex, cui, contra ſcri-bendi rationem, eſt *janai.*

y) Sic B. & J. *thatai* eſt vox ſpuria, quæ nullo idoneo niti-tur fundamento.

z) J. & ST., Codicis aſſenſu deſtituti, legunt *iohannes*, eam, ni fallor, ob cauſam, quod *s* deliteſcere in ſequenti *ſa*, mi-nus recte putarunt, atque adeo connexionem τȣ *thammei* & τȣ *iohanne* abſciſſam voluerunt. B. recte.

a) Codicem ſequuntur B. & J. At ST. legit *jah*, *&*, quod non convenit cum Gr. *αὐτὸς ἠγέρθη.*

filippaus *brothrs b*) ſeinis.	uxorem Philippi fratris ſui.
19. ith ſo herodianai *ſwor c*) imma.	19. Sed Herodias inſidiabatur ei.
20. unte *herodis d*) ohta ſis iohannen.	20 Quia Herodes metuebat Johannem.
27. *inſandjands e*) ſa thiudans *ſpaikulatur. f*)	27. Mittens Rex ſpiculatorem.
ib. *afmaimait. g*) ST. afmaimat.	Ibid. Abſcidit.

28.

---

b) B. ita. J & ST. *brothr ſeinis*, quod aures non minus feriret Gothicas, ac Latinas, ſi diceres: *Frater ſui.*

c) Hæc eſt genuina quidem, quam probe exhibent editi, Codicis lectio; ſed illa tamen adeo perplexa, ut quomodo ſe inde expedirent, eruditi ægre invenerint. Nos vero, quum nil dicendum habeamus, quod indictum ſit prius, ſatis habebimus verba afferre Edv. Lye, Viri linguæ M. Gothicæ callentiſſimi, quæ in nuperæ editionis annotationibus ad h. „l. extant: „*herodiana ſwor* vitioſe eſſe ſcripta, inquit, nul„lus dubito, quæ pace Viri incomparabilis (Rev. Benzeli„um loquitur,) hoc modo refingerem, *herodias ſaiſwor*, non „a *ſwaran* (ut exiſtimavit B.) ſed a *ſweran*; ut *taitok* a *tekan*, „*lailot* a *letan* &c. Huic reſpondet Anglo-Saxonicum *ſyrvan* „vel *ſyran*, *inſidiari*, *ſtruere inſidias. the ær him his feorh ſyre*„*don*, *qui prius in necem ſuam conſpiraverant*; Bedæ H. E. II.9. „Boëth. p. 33. *he hine het ſecgan hvæt his geferan væron the mid* „*him ymbe ſæredon.* Anglo-Saxonica verſio habet *ſyrvde*. vid. „Edit. Benz. p. 79. not. a.

d) J. & ST. *herodes*, quod correxit B. Utrique lectioni favet L. M-Gothica. vid. ſupra v. 16. & infra v. 21.

e) Recte B. J. & ST. *inſandjans*, Nominat. plural. pro ſingulari, ut antea Matth. 9:30. Marc. 2: 14. not. *e*.

f) B. & J. bene. ST. *ſpaiculatur*; ſed lingua M. Goth ignorat elementum *c*, ut ex Alphabeto colligitur. De ipſa voce eleganter agit Nob. ST. in Gloſſario, p. 130.

g) Sic B & J. Thema eſt *maitan*, *ſcindere*, non *matan*.

28. jah atgaf ita *thizai b)* maujai.	28. Et dedit illud puellæ.
Cap. VII:	Cap. VII:
2. *unthwahanaim. i)* J. & ST. unthwaihanaim.	2. Illotis.
5. *thathroh. k)* J. & ST. thathro.	5. Poſtea.
10. Saei ubilquithai attin ſeinamma aiththau aithein *ſeinai. l)*	10. Qui maledixerit patri ſuo aut matri ſuæ.
11. *thisqhah m)* thatei us mis gabatnis.	11. Quocunque a me juvareris.
13. blauthjandans waurd goths *thizai anabusnai izwarai thoei n)* ana-	13. Abrogantes verbum Dei, mandato veſtro, quod tradidiſtis. Et ſi-

 ful-

b) Ita B. Errant J. & ST. legendo: *thize maujai*; *thize* enim eſt Genetivus plural. *maujai* autem caſus tertius, num. ſingularis.

i) B. recte. Etenim *thwahan*, *lavare*, non *thwaihan*. Suec. *Tvåtta*, *två*, *unthwahans*, *illotus*, *otvåttad*, *otvagen.* *gagg afthwahan*, *gack och tvåtta dig.* Joh. 9: 11. Familiam vocis habet Jun. in Gloſſ. p. 356.

k) Similiter B. Ea enim eſt vocis ratio, quantum obſervare licuit, ut *thatroh* reſpondeat Græcorum εἶτα, ἔπειτα, *deinde*, *poſtea*: *thatro* autem, Græc. ἐντεῦθεν, *hinc*. Confr. Jun. Gloſſar. p. 345.

l) Editi contra Codicis ſuffragium, & regulas Grammat. *aithein ſeina*, *matri ſuam*. B. in notula ſubjuncta, *ſeinai* legendum recte monet, & id revera habet Codex.

m) Sic diviſim legit B. & bene. J. & ST. conjuncte *thisqhathatei*, & omittunt *h* in fine ſyllabæ antepenultimæ, quod apud ST. obſervatur etiam Joh. 16:23.

n) Hæc verba legere non potuerunt J. & ST., ſed Rev. Ben-

fulhuth. *jah galeik o*) ſwaleikata manag taujith.

15. *niwaihts p*) *iſt utathro q*) manns inngaggando in ina *thatei magi r*) ina gamanjan. ak thata *utgaggando s*) *us man*

milia hujusmodi multa facitis.

15. Nihil eſt extra hominem, ingrediens in eum, quod poſſit eum polluere; ſed quod egrediens ex homine, id

---

ZELIO ſupplenda reliquerunt: & prius licet, quam nobis videre contigit Editionem BENZ. ex Codice MS. eadem legerimus, reſtitutum tamen hunc locum eruditus orbis Reverendiſſ. Præſuli unice acceptum referat.

o) J. & ST. *jah anthar galeik*, & ſic quidem Codex, præcedenti v. 8. unde etiam, hoc loco, eandem lectionem illos retinuiſſe conjicere licet; ſed *anthar* ad ſenſum velut neceſſarium ſupponere, Codice reclamante, quæ nos evincant, deſunt omnino rationes: recte igitur vocem ſuppoſititiam extruſit B. nec eſt, quod adfirmet EDW. LYE eadem eſſe verba Gothica utrobique. Vid. Edit. BENZ. p. 83. not. a.

p) Frequentior lectio eſt, cui patrocinantur editi, præter Codicis auctoritatem: *niwaiht*, nec tamen mala, aut damnanda, quam, hoc loco, invenimus; nam firmat eandem ſcriptura ejusdem vocis Joh. 8:54. Et hinc obſervationi, quam adtulit modo laudatus EDV. LYE Gram. Goth. p. 67. de inſolenti interpretis uſu τȣ *niwaihts*, quod vertit *nulla*, exceptionem apponere forſan liceat. Alioqui vox compoſita eſt, ex *ni*, particula negativa, & *waiht*, *res quævis*, *aliquid*: confr. JUN. Gloſſarium p. 270. Nobis *wætta*, unde *intwet* & *intet*, *nihil*.

q) Editi legunt *uzathro*, ſed vitioſe: Codex tuetur noſtram lectionem infra v. 18.

r) Sic iterum reddidimus ex Codice MS. diſſentientem ab editis lectionem: habent *mag*, *poteſt*, quod eſt tertia perſ. num. ſing. Præſ. Indicativi; *magi* autem ejusdem perſ. & numeri, ſed modi Subjunct. Vid. Marc. 9: 39.

s) In editis legitur *usgaggando*, quod quidem æque Codici pro-

mann t) thata iſt thata
gamainjando mannan v)
17. jah than galaith in gard
us thizai managein fre-
hun ina ſiponjos is bi tho
18. *gajukon. jah quath du*
im. ſwa jah jus inwi-
tans x) ſijuth. ni fra-
thjith thammei all tha-

eſt quod polluens homi-
nem
17. Et cum introiſſet in do-
mum, a turba, interro-
gaverunt eum diſcipuli
ejus de ſimilitudine.
18. Et dixit ad illos: ſic &
vos inſcii eſtis? Non in-
telligitis, quod quodcun-

batur. Vid. Luc. 7: 12. & quæ obſervavimus ad Matth. 11: 5. not. *k*.

t) Legit ἐκ τȣ̃ ἀνθρώπȣ, & ſic Codex Cantabrigienſis, qui Bezæ fuit: vid. Nov. Teſt. ex editione G. D. T. M. D. p. m. 89. J. & ST. perperam *af imma*, quod emendavit B. ex regulis Grammat. non vero ex auctoritate Codicis MS. ſubſtituendo: *af ina*

v) Legit cum editis ἐκεῖνα ἐστι τὰ κοινȣ̃ντα τὸν ἄνθρωπον. Editi: *thata mag ina gamainjan*, *id poteſt eum polluere. gamainjan* affine videtur Germanorum *gemein*, noſtroque *menlig*, *profanus*, *immundus*: (cfr. Latinorum *munis* in *communis*, & obſoleto *munico* apud Festum, quod eſt κοινȣ̃ν) Sic v. hujus capit. 2. *gamainjai handus*, Luthero eſt *gemeine hand*: confr. Wacht. Gloſſ. Germ. p. 555. Vide Gloſſarium Schilterianum p. 578. Edv. Lye in Gram. Gothica p. 49. arbitratur quidem, *ga* in *gamainjan* eſſe partem verbi eſſentialem; ſed quum adſertionis ſuæ, contra Hickes. in Theſauro & Gram. A. S. & M. G. p. 45. rationem dederit nullam, præter unicum ex hujus capit. v. 23. exemplum τȣ̃ *gagamainjand*, hoc vero valde nobis ſit ſuſpectum, ipſi facile non ſubſcribimus.

x) *Inwitans*, *inſcii*: mallem, *unwitans*; habemus enim infra v. 22. *unwiti*, *inſcitia*: non audemus tamen hoc damnare; nam *in* idem interdum in Codice valet ac *un*, eandemque ſignificationem habet ac Græc. *α*, & Lat. *in* & *im*, adeoque

tautathro ingaggando.y) *in mannan ni mag ina*
19. *gamainjan : unte ni galeitbith imma in hairto ak in wamba jah in urrunſa z) usgaggith*)* gahraineith allans matins.
26. was uththan ſo quino haithno *ſaurinifynikiſka a)gabaurthai.*

que extrinſecus ingrediens in hominem non po-
19. teſt eum polluere: non enim intrat illi in cor, ſed in ventrem & in latrinam exit, purgat omnes cibos.
26. Erat autem hæc mulier ethnica, ſyrophœniciſſa nativitate.

ibid.

---

vel ſubſtantivis vel adjectivis præfixum negandi vim habet, v. g. *inwindans*, *injuſti*, *inwinditha*, *injuſtitia.* Gloſſ. Keron. *abſurdum eingilih*, *alium einlikhan*, id eſt, *diſſimilem*: confr. Wacht. Prolegom. Gloſſar. Germ. Sect. V. *witan*, *ſcire*, *noſcere*, *intelligere*, Suec. *weta:* hinc, *inwitan* vel *unwitan*, *neſcire*, *icke weta*, *inwitands* vel *unwitands*, *ſom intet wet*, *wanwetting*: Vid. Jun. Gloſſar. p. 406.

y) Subintelligitur *iſt*: & ejusmodi elliptica loquendi formula, apud M. Gothos, non raro occurrit: Vid. Hickes. l. c. p. 77.

z) *In urrunſa*, *in latrinam.* Deſcendit ab *us*, quod vid. cap. 4: 3. not. *s.* & *rinnan*, *fluere*, *manare:* Græc. ῥέειν, ῥεῖν, Suec. *rinna. runs*, *fluxus*, Luc. 8:44. Helvetiis adhuc *runs*, *fluxus*, *alveus*, *flumenque rivi* eſt, teſte Spiesero in Lex. Univer. confr. Gloſſar. Schilterianum p. 685. & 693. *urruns* notat etiam *orientem*: *fram urrunſa*, *ab oriente.* Matth. 8: 11. Vid. Gloſſar. Jun. p. 370.

*) Hoſce tres verſiculos, lectu ſane difficillimos, & etiam a Reverendiſſ. B. omiſſos, tandem beneficio Codicis MS. reſtituimus.

a) B. habet *ſauraifynikiſka*, J. & ST. *ſauraifyniſka.*

ib. *dauhtr. b*) J. dauhtar. ST. dauthar.	ibid. Filia.
31. af *markom. c*) J. & ST. af markon.	31. Ex finibus.
ibid. *mith tweihnaim d*) markom daikapaulaios.	ibid. In confiniis decapoleos.
33. jah *ſpeiwands e*) attaitok tuggon is.	33. Et ſpuens tetigit linguam ejus.
Cap. VIII:	Cap. VIII:
6. jah anabauth *thizai managein f*) anakumbjan ana airthai.	6. Et juſſit multitudinem diſcumbere ſuper terra.
12. qha thata *kuni g*) taikn	12. Quid, hoc genus ſiſo-

b) Recte B. nec aliter fert Grammatices ratio in caſibus obliquis, & ſic infra v. 29.

c) Iterum probe B. *af*, præpoſitio, ſemper conſtruitur cum Ablativo. *Markos*, *limites*, *fines*, *termini*, Suec. *mark*. Ex hac voce deductum opinatur Nobiliſſ. STIERNHIELMIUS nomen MERCURII: vide, ſi placet, Gloſſarium p. 112.

d) Rectius, diviſis vocibus, habet B. Eſt enim *mith* præpoſitio, & *tweihnaim* Abl. caſus num. Cardin. *twai*, *twos*, *twa*, *duo*, *duæ*, *duo*: conjunctis igitur perperam J. & ST. *mithtweihnaim*: obſervatur deinceps, quod ST. habeat *tweihnam*.

e) Codex habet *ſpewands*, ſed error eſt librarii, quem bene emendarunt editi, ex locis genuinis, Marc. 8: 23. 14: 65. *jah dugunnun ſpeiwan*: Suec. *och begynte at ſpotta*. De vocis origine & familia audiendus eſt WACHT. in Gloſſ. p. 1559.

f) Sic B. Incommode autem J. & ST. *thize managein*; *thize* enim eſt ὧν, *managein* autem gener. femin. & h. l. caſus Dativ. numeri ſingularis.

g) Emendate legit B. vitioſe J. & ST. *kun*. Sic quoque male infra Cap. 9: 19. pro *kuni* habent *kunni*, id quod ſimul obſerves Luc. 9: 43. Probe autem Luc. 3: 7. *kuni*, *genus*, *progenies*, Isl. *kyn*, Suec. *kön*, Anglo-Sax. *cynne*, Franc. & Alam.

ſokeith. amen quitha izwis jabai *gibaidau h*) kunja thamma taikne.

20. *usnemuth. i*) J. & ST. usnemith.

26. in *thamma k*) wehſa.

28. ſumaih *than l*) ainana prauſete.

33. *andbait m*) paitru. ST. andbaith.

gnum quærit. Amen dico vobis, ſi detur generi huic (aliquod) ſignorum.

20. Suſtuliſtis.

26. In hoc vico.

28. Quidam vero unum prophetarum.

33. Increpavit Petrum.

36.

---

kunn, *ckunn*, *chunne*, *chunni*, *kunni*. Vid. SCHILT. Gloſſar. Teut. p. 176. His conſentit Græc. γένος, *genus*. Omnia deducit JUNIUS a *cennan*, *gignere*, Græc. γεννᾶν: Confr. Gloſſ. Goth. p. 223.

h) Hæc vera & genuina Codicis MS. lectio, non *gibaid*, quæ B. nec *gibaidi*, quæ J. & ST. Rev. B. dum Junianam lectionem rejicit, ſuam ipſius nec ſatis probat, utpote quam genio L. contrariam eſſe, pro ſuo acumine vidit. cfr. Ed. B. p. 90. n. a.

i) Ita B. & recte; nam prorſus contra ſenſum ſcriptoris ſacri *usnemith*, quod eſt tertia perſona num ſing. præſ. Indicativi.

k) J. & ST. *thammah*, ſed *h* in fine tolli jubet conſuetudo Amanuenſis Gothici continua; B. igitur recte ſine *h*.

l) B. & J. ſimiliter. Apud ST. *tham*, errore typographi.

m) Recte B. & J. Non *andbaith*, exſtat enim v. 32. proxime præcedenti *andbeitan* & Cap. 1: 25. *andbait*. Vocabulum cognationem habere videtur cum Iſl. *avita*, *increpare*, & *avit*, *increpatio*. Nonnullis deſcendere creditur ab *and* εἰς, ἐπὶ, *in*, & *beitan*, cui affine Anglo-Sax. *beatan*, *beotjan*, *cædere*, *minitari*, & Suec. *bita*, *mordere*; *cum*, ut verbis utar Junianis, *omnis increpatio ac reprehenſio quædam ſit velut morſicatio*: vid. Gloſſ. Goth. p. 58. coll. cum Gloſſ. Nobiliſſ. STIERNH. p. 13.

36. qha auk *boteith n)* mannan jabai gageigaith thana fairqhu *allana. o)*
38. In wulthau attins *ſeinis. p)*

Cap. IX:

3. jah waſtjos is waurthun *glitmunjandeins. qheitos ſwe ſnaiws q)* ſwaleikos ſwe *wullareis r)* ana airthai ni mag gaqheitjan.

36. Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum?
38. In gloria patris ſui.

Cap. IX:

3. Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, alba ſicut nix, qualia fullo in terra non poteſt dealbare.

---

n) Sic recte B. & J. ST. *botheith*, ſed *h* prius, errore librarii, interpoſitum ex Gloſſario conſtat.

o) J. & ST. *allama*, quod, ſi requireret conſtructio, foret *allamma*; caſus autem tertius perperam jungitur Accuſativo: *thana fairqhu*; legendum igitur cum Codice & B. *allana.*

p) ST. habet *ſeinins*, mendo typothetico. Recte B. & JUNIUS.

q) Codicis MS. ſuffragio nititur hæc lectio, cui ex conjectura ingenioſa Reverendiſſ. BENZELIUS album calculum addit: retinet nihilominus in contextu lectionem J. & ST. *jah waſtjos is waurthun glitmunjande. ſwa qheitos ſwe ſnaiws. ſwa* & *ſwe* perinde conjunguntur apud M. Gothos, ac apud Latinos, *ſic* & *ut*, & apud nos, *ſå* & *ſom*: occurrit tamen *ſwe*, abſolute poſitum, non hoc loco tantum, ſed nonnullis etiam aliis, v. g. Matth. 10: 25. Marc. 1: 10. De voce *glitmunjandeins* ingratæ non erunt quærenti, ſolidiores Nobiliſſ. STIERNH. obſervationes, Gloſſar. Ulphila-Goth. p. 73. & 74.

r) Noſtræ lectioni iterum adverſatur editorum: *wuſlareis*, quam non quidem miramur, quum Codex h. l. ſit vetuſtate admodum corruptus: centunculis autem compoſitis, omnique adhibita oculorum acie, veſtigia gemini *ll* tandem indubia invenimus. *wullareis* vero ejusdem familiæ vocem eſſe, ac Latinorum *fullo*, facile perſpexerit Lector, *w* non raro in *f*

9. ei *mannhun s*) ni ſpillodedeina *thatei t*) gaſeqhun.

19. und qha *thulau v*) izwis.

9. Ne cuiquam narrarent quod viderant.

19. Usque quo tolerabo vos?

ſub acriori pronunciatione tranſeunte. Quum vero fullonum eſſet veſtes polire, illisque candorem ita inducere, ut fulgerent, eruditis judicandum relinquo, annon originem vocis prodant Ulphilana *wulthus*, *fulgor* Luc. 2: 9. *wulthanaim*, *ſplendidis*, Luc. 7: 25. *wulthaga*, *ſplendida* Luc. 5: 26. Cum quibus conferri meretur A. S. *gevuldrad*, *clarificatus*, apud STIERNHIELMIUM. Quod enim vulgo a *fovendis veſtibus* fullones dictos docent etymologi, inſipidum eſt.

s) Sine conſenſu Codicis editi: *manhun*. vid. quæ diximus Matth. 8: 4. not. m.

t) Recte B. & J. ST. *thetei*, vox, quæ incuriam librarii & ignorantiam prodit.

v) J. & ST. legunt *thuldu*, quod duplici nomine vitioſum. Etenim 1) ſi ratio ſenſus & analogiæ haberetur, foret *thuldau*: at 2) nullum eſt in Codice Argenteo exemplum, quod veteres Gothi ſcripſerint *thuldan*; unum vero alterumve, quod *thulan* illis familiare fuiſſe, demonſtrat. Sic Marc. 5: 26. *gathulandei*. Luc. 17: 25. *gathulan*. 8: 15. in *thulainai*, pro quo mendoſe editi *in thuldinai*, etiamſi, ut quod res eſt dicam, ex Edit. BENZ. p. 218. not. b. ſatis conſtet, Reverendiſſ. BENZ. pro more ſolito, id eſt, acutiſſime, veriorem quidem putaſſe lectionem τȣ *thulainai*, eandem tamen ſequi, de loco Codicis perobſcuro paullulum incertum, noluiſſe. Adſtipulantur pleræque linguæ cognatæ, & inter illas noſtra hodie quoque: *tåla*, *pati*, *patienter ferre*. Ceteroquin conſulendus JUN. in Gloſſ. Goth. p. 356. Scripturam igitur vocis, apud M. Gothos, ancipitem fuiſſe, ceu perſuaſum eſt EDW. LYE, in obſervatione ad locum citatum BENZ. non liquet.

20. driuſands ana airtha. *walwiſoda qhathjands.* x)

20. Cadens ſuper terram volutabatur ſpumans.

32. ith eis ni *frothun y)* thamma waurda.

32. Sed illi non intellexerunt hunc ſermonem.

35. *atwopida. z)* ST. otwopida.

35. Arceſſivit.

42. ei galagjaidau aſiluquairnus ana *balſaggan a)* is. jah *frawaurpans* (q weſi in marein.

42. Ut imponatur lapis molaris collo ejus, & mittatur in mare.

---

x) Sic B. J. & ST. *walwinoda kaqhjands*, quæ lectio ſpuria, vel correctori, vel typothetæ, partem maximam, tribuenda; rectius enim in Gloſſariis: vid. Jun. p. 276. & Stiernh. p. 96. 142. *walwjan, volvere, volutare,* Suec. *wälta*, *wältra. qhathjan*, *ſpumare*; *qhatho*, *ſpuma*, occurrit in caſu Ablativ. Luc. 9: 39. Obſervamus, quod Edda Snorronis Sturl. tradat mythol. LX. hominem quendam ex ſputo Deorum creatum fuiſſe, cui *kuaſar* nomen fuerit: quod nomen Hickes. a *quædda*, quaſi *kuadſer* vel *kuædſer*, i. e. *kuæds-wer*, *vir cantus*, derivat. Gram. Anglo-S. & M-Goth. p. 101. Heic autem veriorem originem reperire licet.

y) Emendavit B. lectionem Junii & Stiernh. *frodun*; thema enim eſt *frathjan*, quod a φϱάδη, *prudentia, cognitio*, Latinorum, *prudens*, & Iſl. *frodur*, *ſapiens*, non multum abludunt. Confr. Stiernh. Gloſſ. Ulphila-Goth. p. 51.

z) Recte B. & J. Apud Stiernh. manifeſtum typographi vitium eſt.

a) Stiernh. *halſaggan*, iterum error typographicus, nam probe in Gloſſ. *balſaggan*, & ſic B. & J.

b) J. & ST. *frawairpans*, quod repugnat analogiæ, qua erit in formatione vocis paſſivæ per verbum Subſtantivum *weſi*, Matth. 9: 36. B. recte. Et ſic quoque J. & ST. in Gloſſariis.

43. jah *jabai marzjai c)* thuk handus theina *afmait d)* tho.

ibid. *thau. e)* ST. than.

45. gawairpan in *gaiainan. f)*

49. qharjatoh *hunſle g)* ſalta ſaltada.

Cap. X:

8. jah ſijaina tho twa du *leika ſamin. h)*

43. Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde eam.

ibid. Quam.

45. Projici in gehennan.

49 Quælibet victimarum ſale ſalietur.

Cap. X:

8. Et erunt hi duo in carnem eandem.

11.

c) Ita B. & J. In Stiernh. vero typothetæ incuria iterum graſſata eſt, ideoque habet *jarbimazjai* in contextu; rectius autem in Gloſſario, quod alias quoque majorem præ ſe fert accurationem. *marzjan*, *ſcandalizare*, ejusdem familiæ, ac Bohem. *mrzeti*, *tædium* & *moleſtiam afferre*, docet Wacht. in Diſſert. de Lingua Codicis Argentei, quam vide in Miſcellaneorum Berolinenſ. Contin. prima, p. 44.

d) B. & J. ita. ST. *afmaith*; bene autem in Gloſſario p. 3.

e) B. & J. recte, & ſic quidem ST. infra, v. 45. & 47.

f) J. & ST. *gaiainnin*, quod correxit B. vid. v. 43. & 47. Confirmat alioqui vox, quæ de conſuetudine veterum Gothorum proferendi Græc. ε diximus ad Matth. 10: 25. not. *h*. & Marc. 1: 45. not. *x*.

g) B. & J. bene. ST. *hunſe*, vox ſpuria. *hunſl*, *ſacrificium*, Anglo-Sax. *huſl*, idem, *huſlgang*, *Euchariſtiæ perceptio:* vid. Gloſſarium Stiernh. p. 93. Sunt qui credunt *huſl* & *hunſl* depravatum a Lat. *hoſtia*, alii alia tradunt. cfr. Stiernhielm. in indice ad Leges Weſtrogothicas.

h) Sic omnino Codex Ms. idque regulis Grammatices convenienter. Locum fortaſſe examinarunt feſtinanter J. & ST., ideoque perplexam lectionem exhibent: *du leikas ain.* Rev. Benz. adſtipulatur; diſſidet autem Hickes. in Theſauro & Gram. A. S. & M. Goth. p. 81. legendo: *du leika ainamma.*

11. ſa *qhazuh. i*) ST. ſa qhaſuh.
12. *horinoth. k*) ST. horinnoth.
13 atberun du imma barna. ei *attaitoki l*) im.
14. letith tho *barna m*) gaggan du mis.

11. Quicunque.
12. Adulterat.
13. Obtulerunt ei infantes, ut tangeret eos.
14. Sinite infantes ire ad me.

---

leik, Anglo-Sax. *lic*, triplicem ſignificationem admittit; notat enim *carnem*, Joh. 8: 15. *corpus animatum*, Luc. 3: 22. & *cadaver*, Luc. 17: 37. Ultimum ſignificatum hodiernus apud nos uſus retinet, intermedius nec nobis peregrinus eſt; inde quippe habemus *liktorn*, *clavus pedum*, *likmaſk*, *cancer*, quaſi vermis corpus hominis peredens, *likwara*, in Legg. Gotl. pro *induſio* aut *veſtimento*, a *lik* corpus & *wara*, *tegere*, *conſervare*. Hinc *lekamen*, *corpus*, derivat Nobiliſſim. Stiernhielmius, quæ vox tamen non niſi in Eccleſiaſticis uſurpatur. Hebr. לחם. Vid. Gloſſ. Ulphila-Goth. p. 107. Pluraque deſideranti cumulatiſſime ſatisfaciet Wacht. Gloſſar. German. p. 951. ſeq. *ſamo*, Nominat. caſus gen. neutr. Matth. 5: 46. 47. Gothis idem eſt ac *ſylf* & *ylca* Anglo-Sax., τὸ αὐτὸ Græcis, & Suec. *det ſamma*. *ſama*, forſan maſc. gen. Confr. Hickes. L. c. p. 26.

i) B. & J. ita, nec in Codice aliter ſcriptum occurrit.

k) Recte iterum B. & J. quin & ST. in Gloſſario. *horinon*, *moechari*, Matth. 5: 32. Suec. *hora*, *meretricari*. *En hora*, *meretrix*, ab *hueren*, Suec. *hyra*, *mercede conducere*. confr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 200. ubi omnia diligentiſſime adnotavit.

l) J. & ST. contra regulas ſyntacticas: *ei attaitok*; *ei* enim Subjunctivum regit, *attaitok* autem modi Indicativi. Marc. 8: 22. Recte B. Confr. quæ obſervavimus Matth. 11: 21.

m) Sic probe B. cum Codice, obſervat numerum multitudinis, Græc. τὰ παιδία. Vitioſe autem J. & ST. *tho barn*,

17. *knuſsjands. n)* ST. knusjads.

17. Genua flectens.

24. quath *im. o)* barnilona. qhaiwa aglu iſt thaim *hunjandam*)* afar faihau.**)

24. Dixit eis: filioli, quam difficile eſt eis qui inhiant pecuniis?

29.

Græc. τὸ παιδίον. Bene conſentiunt linguæ cognatæ cum veterum Gothorum *barn*, *filius*, *puer*, *infans*, *parvulus utriusque ſexus*, cujus diminutiv. eſt *barnilo*, *filiolus*; ſed variis varie deducitur: nempe Jun. & ST. a *bæren*, *parere*, *gignere*, Suec. *båra*: Goldasto a *baren*, *liberare*: Palthenio a *bär*, *vir*: aliis a בר *filius*. Vid. Wacht. L. c. p. 123.

n) B. & J. ita, & ſic quoque ST. in Gloſſario. *knuſsjan*, *genua flectere*, non ſatis feliciter junxit Jun. cum Anglo-Sax. *cnyllan*, *cnylſan*, *cnyſſan*, *verberare*, *pulſare*, *quatere*: vid. Gloſſar. p. 221. Referendum potius ad ipſum Gothorum *kniew*, *genu*, Luc. 5: 8. atque adeo affine habendum Germanico *knigen*, *genu flectere*, *procidere in genua*: Alam. *kenicken*, *kehneickan*, *inclinare*: *knicks*, vel *knix*, *genuflexio*, cui manifeſta cognatio cum Græcorum Adverbio γνὺξ, ſignificante *in genibus*, vel *genu flexo*: confr. Wacht. L. c. p. 859.

o) J. & ST. *quath in*, manifeſtum typographi vitium, quod emendavit B.

*) Codici hoc loco tanta eſt obſcuritas, ut certo dici nequeat, utrum *hunjandam*, vel *hugjandam* ſit legendum. Editi exhibent illam, hanc vero lectionem veriorem eſſe ſuſpicatur Rev. Benzelius. Cum autem *hunjan* & *hugjan*, interprete Ed. Lye, Edit. Benz. p. 106. not. d. eadem ſint atque Anglo-Saxonica *hongian* & *hogian*, *anxie aliquam rem appetere*, *magno alicujus rei deſiderio agi*: utraque vox ab uno eodemque themate ſubſtantivo, in variis dialectis non multum ſibi abſimili, *hog* vel *hug*, *mens*, *animus*, *deſiderium*, deducitur facillime: Conf. Jun. Gloſſ. G. p. 203. & Wacht. L. c. p. 760.

**) *faihau*, *pecuniis*, caſus tertius a *faihus* fortaſſe, *opes*, *di-*

29. ni qhashun iſt ſaei *aſtailoti p*) gard.	29. Nemo eſt, qui reliquerit domum.
30. *ſaei ni. q*) ST. ſai ni.	30. Qui non.
32. gaggandans du *iairuſaulymai r*)	32. Euntes Hieroſolyma.
ib. thoei *habaidedun ina gadaban.**)	ib. Quæ * * * * * * * * *
37. *ſitaiwa.***)	37. Sedeamus.

vitiæ, Anglo-S. *feoh*: Alaman. *fio* vel *fihu*: Suec. & Dan. *fæ*, Iſl. *fie*. Jun. cuncta derivat a Græc. πῶυ, *grex*, quod eſt a πάω, vel πάομαι, *poſſideo*; propterea, „quod omnis „priſcorum hominum ſubſtantia, pecunia nondum inven„ta, potiſſimum in gregibus atque armentis conſtiterit. vid. „Gloſſ. p. 152.

p) Sic bene in editis. In Codice, errore Amanuenſis, geminatur ſyllaba antepenultima.

q) J. & B. ita. *Jai* ſignificat ecce, quod ſenſus hujus loci non patitur.

r) Editi: *iairauſaulymai*, quod tamen non nititur auctoritate Codicis; ſic corrigendi ſunt J. & ST. infra v. 33. & Cap. 11: 1. Ceteroquin notandum, quod Gothicum *au* plerumque poſitum ſit pro Græcorum *o*: vid. Obſervat. Maresch. p. 404.

*) Nihil adferimus, præter Codicis genuinam lectionem, eoque ipſo comprobamus, quæ jam diu legimus apud editos. Ceterum meræ heic ſunt tenebræ, ideoque peritioribus locum offerre enucleandum, quam in ejusdem explicatione quidquam periclitari fortaſſe ſatius fuerit. Adferemus tantum obſervationem Rev. Benzelii: „Cogor, inquit, transfer„re græca, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, neſcius quid ſit „*ina gadaban*, & verecundia illud transformandi in *imma* „*gataujan*. Edit. Benz. pag. 109. not. a. Confr. Gloſſar. Stiernh. p. 78.

**) Vox ſuſpecta, &, ni fallor, errore Amanuenſis ſcripta,

38. ni *wituts s)* qhis bidjats. *magutſu driggkan. t)* 38. Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere?

39. eis quethun du imma. *magum. v)* 39. Illi dixerunt ei: poſſumus.

45. Ni quam *atandbahtjam. x)* 45. Non venit miniſtrari.

46. *teimaiaus barteimaiaus. y)* 46. Timæus Bartimæus.

loco τῶ *ſitaima*, *wi måge ſittia*, a *ſitan*, *ſedere*: Anglo-Sax. *ſittan*. Vid. Jun. Gloſſ. Goth. p. 301. 302.

s) Sic Codex recte, non *wituths*, ut editi, a *witan*, *ſcire*, Suec. *weta*.

t) J. & ST. *maguts driggkan*. B. *maguts udriggkan*. Probe autem Edw. Lye. *magutſu driggkan*, nam ſimplex *u*, affixum verbis, plerumque interrogat. Luc. 9: 54. *wileizu* & paſſim. Vid. Edit. Benz. p. 110. not. b.

v) Recte omnino editi. Codex habet *magu*, ſine ulla linea, nota τῶ *m*, ſuperinducta, quod omnino vitium eſt librarii. Incuriæ ejusmodi exempla invenimus, Joh. 10: 30. ubi *ſiju*, pro *ſijum*, *ſumus*, & 17: 22. idem.

x) J. & ST. *atandbahtjan*. Recte B. *andbahtjan*, *miniſtrare*, Anglo-Sax. *embehtan*, Franc. & Alam. *ambahtan*: unde illis *embeht*, *embiht*; his vero *ambahti*: Suec. *æmbete*: Germ. *ambacht*: Latino-Barb. *ambaſcia*, *officium & miniſterium quodcunque*, *nobile vel ignobile*: hinc. Goth. *andbahts*, *miniſter*. Iſl. *ambat*, *ſerva*. Veteribus Gallis *ambactus*, *nobilioris officii ſervus*, qui potentiorem aliquem obſequii cauſa ſequitur. Latino-Barb. *Ambaſciator*. Hiſp. *Ambaſſador*. Gall. *Ambaſſadeur*, *legatus primi ordinis*. Confr. Wacht. Gloſſ. Germ. p. 47. ſeq.

y) Sic B. J. & ST. *timaiaus bartimaiaus*, contra conſuetudinem M-Goth. mutandi ι Græcorum in *ei*.

49. *gaſtandands.z*)

Cap. XI:

1. bi the neqha *weſun a*) *iairuſalem.* *)

12. jah iftumim daga *us-ſtandandam b*) im us *be-thaniin.c*)

16. ni lailot ei qhas *thairh-beri d*) kas.

17. du filigrja *waidedjane. e*)

20. gaſeqhun thana *ſmak-kabagm.f*)

49. Stans.

Cap. XI:

1. Cum prope eſſent Hie-roſolyma.

12. Et ſequenti die cum ſurrexiſſent e Bethania.

16. Non permiſit, ut quis-que perferret vas.

17. Speluncam latronum.

20. Viderunt ficum illam.

---

z) B. & J. recte. Apud Stiernh. errorem hunc ſæpius ſuſtu-limus.

a) ST. legit: *quemun*, & ne ſic quidem male emendavit cor-ruptam Junii lectionem: *wemun.* B. conſentit cum Codice Ms.

*) Ita B. & C. Ms. J. & ST. *iairuſaleim.*

b) B. tuetur veram Codicis lectionem: J. autem & ST. ha-bent *uſgaggandam*; legit ideoque interpres, non cum editis: ἐξελθόντων αὐτῶν, ſed ἀναστάντων αὐτῶν.

c) Recte J. & ST. idque ex regulis Grammatices: B. *us betha-niian.*

d) J. & ST. *thairhbeki* in textu, uterque probe in Gloſſariis, *thairhberi:* & ſic etiam B. Vox componitur a præpoſit. *thairh*, διὰ, *per*, & *bairan*, *ferre*, *portare*, *båra.*

e) Ita omnino Ms. Jun. & ST. *waidedjins.* B. *waidedjine*, pro quo reſcribendum *waidedjane* monet Ed. Lye. Vox deſcen-dit a *wai*, *væ* vel *male*, & *taujan*, *facere.* Suec *miſsdådare:* vid. Ed. Benz. p. 116. not. b.

f) B. probe ita: non *ſmakkanbagm*, ut J. & ST., qui tamen rectius infra v. 21.

28. *taujis. g)* ST. thaujis.

Cap. XII:

1. *weinagard h)* uſlatida *manna i)* jah *biſatida k)* ina ſathom. jah usgrof *dal l)* ufmeſa.

3. ith eis nimandans ina *usbluggwun. m)*

28. Facis.

Cap. XII:

1. Vineam plantavit homo & circumdedit illam ſepe, & effodit cavernam (laccum) ſub menſa.

3. Sed illi capientes eum flagellarunt.

4.

---

g) B. & J. bene. ST. debet typographo mendum; nam aliis locis omnibus omittit *h*.

h) J. & ST. contra ſuffragium Codicis, & analogiæ rationem, *weingard.* B. legit emendate, & ſic infra v. 2. 8. 9. quin & locus parallelus Luc. 20: 9.

i) B. & Jun. ita. ST. *mannna.*

k) Sic Codex Ms. cui refragatur lectio Junii & Stiernh. *atlagida ina fathom*: adſtipalatur vero B. ex conjectura, conſtructione Grammatices ſuffulta, ut quæ non patitur *atlagida ina fathom*; ſed, ſi foret, *atlagida imma fathos*, Dativ. perſonæ & Accuſativ. rei: vid. Edit. Benz. p. 119. not. ſubjuncta.

l) Ita in ipſo Codice Argenteo ſcriptum reperitur. Jun. & Stiernh. locum lectu difficilem, relicto hiatu, hoc modo exhibent: *usgrof - - - - uf meſa.* Benz. autem, qui vel veſtigia τȣ *dal* non obſervavit, vel vocem obſervatam, velut ſuperfluam extruſit, habet: *usgrof ufmeſa*, & vertit: *effodit lacum.* Nos interim non dubitamus Ulphilæ, id, quod ſuum eſt, reddere & adeo reponere *usgrof dal ufmeſa*, quod eſſe arbitramur: *effodit cavernam* vel *laccum ſub menſa*; *dal* quippe denotat id, quod depreſſum eſt, uti *vallem*, & heic *laccum*, ſeu vas illud, quod torculari ſubditum, vinum excipit: *ufmeſa* vero factum eſt ad formam Græci ὑπολήνιον; *uf* enim & ὑπὸ ſynonyma ſunt. Quodſi peritioribus eadem non arriſerint, nos meliora edoceri lubenter patiemur.

m) Vitioſe J. & ST. *usblauggwun.* Recte B. Eſt enim ab

4. jah aſtra inſandida du im *n*) antharana ſkalk. jah thana ſtainam wairpandans *gaaiwiſkodedun. o*)

ibid. inſandidedun *ganaitidana. p*)

6. inſandida jah thana du im *ſpediſtana. q*)

4. Et rurſus miſit ad illos alium ſervum, etiam eum lapidantes contumelioſe tractarunt.

ibid. Remiſerunt contumelia affectum.

6. Miſit etiam illum ad eos ultimum.

---

us & *bliggwan*, Suec. (ex facili permutatione τȣ *b* in *p*:) *plagga*, *plugga*, *percutere*, *flagellare*; unde Junio videtur deduci Græcorum πληγὴ: atque adeo Latinorum *plaga*, Suec. *plagg*, *ictus*, *vulnus*: confr. Gloſſ. Goth. p. 95. Addi poſſet obſoletum *fligo* in *affligo*, *infligo* &c. & Sueo-Goth. *flenga*, unde *budflenga*.

n) Editi *du ins*, & ſic male præpoſitionem *du* Accuſativo jungunt, contra perpetuum Codicis uſum.

o) Iterum contra Codicem, & conjugationum Gothicarum analogiam editi: *gaaiwiſkodudun*, id quod eorum nec incuriæ, nec ulli, quæ in tantos Viros non facile cadere potuit linguæ imperitiæ; ſed oculis tribuendum fallacibus: vid. Edit. Benz. p. 119. not. b. & Stiernh. Gloſſarium, pag. 55. Ad hanc vocem refertur probe Anglo-Saxonicum *æviſc*, *æviſcnyſſe*, *dedecus*, *irreverentia*. Ten Katen Introd. Tom. I. p. 583.

p) Corrumpunt etiam hunc locum J. & ST. legendo, *gahnaigidana*. B. habet *ganaigidana*. *ganaigjan* affine verbis infimæ Latinitatis *negare* & *necare*; nec non Ital. *annegare*, videtur Edw. Lye, Edit. B. l. c. Ad *hnaiwjan* vel *hneiwan*, *humiliare*, refert Jun. Gloſſ. Goth. p. 110. At conjectura utraque carere poſſumus hoc loco; nam vox reſtituta ejusdem eſt familiæ, ac M-Gothorum *naitein*, *blaſphemiæ*. Marc. 2:7. 3: 28.

q) B. recte. J. & ST. *ſpeidiſtana*. Perinde eſt, nam Codici Ms. utrumque eſt familiare.

10. ſah *warth. r*) J. & ST. ſa warth.	10. Hic factus eſt.
14. ni auk *ſaiqhis s*) in andwairthja manne.	14. Non reſpicias ad perſonam hominum.
ib. *thau niu t*) gibaima.	ibid. Annon dabimus?
15. quath du im. qha *mik v*) fraiſith.	15. Dixit eis: quid me tentatis?
16. qhis iſt ſa *manleika. x*)	16. Cujus eſt hæc imago?
24. *andhafſjands.* *)	24. Reſpondens.
ib. ni kunnandans *mela* **)	ib. Non intelligentes ſcripta.
28. gahausjands ins *ſamana ſokjandans. y*) *gaſai-*	28. Audiens eos pariter disquirentes, videns.

qhands

r) B. ita. Pro *ſa* legitur quidem locis nonnullis *ſah*: at illud frequentius ſignificare Græcorum ὁ; hoc vero οὗτος, αὐτὸς, ἐκεῖνος, ex uſu interpretis M. Gothici notari debet.

s) Eodem recidet quod eſt in editis, *ſaiqhais*; ſecunda enim pers. verborum præſ. Indicativi terminatur tam in *ais*, quam *is*.

t) J. & ST. *than niu*, quod ſenſui male reſpondet. B. recte.

v) Vetuſtas non adeo exedit voculas *qha mik*, quo minus easdem pro *qha me* legere potuiſſent J. & ST. Nihil hic mutavit Rev. BENZELIUS.

x) Sic probe B. J. & ST. *manaleik*. Vox componitur ex *manna*, *homo*, & *leiks*, *ſimilis*. Anglo-Sax. *manlic*, *monlic*, emphatice, *manlica*, *monlica*, *ſtatua*, *imago*, *effigies humana*. Cimbr. *mannlyka*, *monnlyka*. Fr. *manlih*, *manlih*. Apud Eddam occurrit quoque eodem ſenſu *manlika* in Voluspa, ſtr. 10. confr. HICK. Theſ. in Gram. A. S. & M. G. p. 113.

*) Codex MS. habet *andbafſjans*, quod ſenſui eſt inimicum. Emendatius in editis.

**) Ita Codex in contextu: in margine obſervatur vel lectio varians, vel gloſſema: *bokos*, Suec. *böcker*.

y) B. *ſammaſokjandans*. J. & ST. *ſamaſokjandans*. Etiamſi lo-

qhands. z)

30. jah *frijos* a) fan goth theinana.

36. ſilba auk daweid quath *in* b) ahmin weihamma.

38. ſaiqhith faura. c)

Cap. XIV:

5. *frabugjan.* d) ST. farbugjan.

30 Et diliges Dominum DEum tuum.

36. Ipſe enim David dixit in Spiritu Sancto.

38. Cavete a.

Cap. XIV:

5. Vendere.

K 2 9.

---

cus hic in Codice MS. ſit obſcuriſſimus, utramque tamen lectionem Ulphilæ abjudicare non veremur; veſtigia enim encauſtica literarum, quorum beneficio perſæpe ſumus adjuti, luculenter apparent, & nobiscum faciunt indubitate. Legimus divulſe *ſamana ſokjandans*, idque auctoritate ipſius Codicis. Luc. 15: 13. *ſamana, pariter, una, cum*, Suec. *ſamman.* vid. WACHT. Gloſſ. Germ. p. 1352. *ſokjan, disputare*, affinitatis multum habere videtur cum Suec. *ſôka*; nam diſputatio fit, indagandæ veritatis cauſa: ſic, a Latinorum *quærere, disquirere.*

z) J. & ST. *jah gaſaiqhands, & videns*: *jah* vero abeſt a Codice, jure igitur omittit illud B.

a) Sic B. recte. J. & ST. perperam *frigos*; eſt enim *frijon, amare*, non *frigon*, Suec. *frija, ambire in matrimonium.* Anglo-S. *frebon*, Franc. *friban, friehan, vere & integerrime amare:* vid. HICKES. L. c. p. 125.

b) Haud ſcio, unde editi ſumſerint: *du ahmin weihamma*, quod vertit B. *Spiritui Sancto*; quum non tantum luculentiſſima veſtigia τȣ *in*, conſervet ipſe Codex Argenteus, qui ſic optime reddit Græca: ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ; ſed ejusmodi quoque lectio a ſolita ſacræ ſcripturæ formula loquendi alienior videatur. Nihil igitur impedit, quo minus Rev. BENZELII ad hunc locum obſervationem modeſte prætereamus, quam, interpretis Gothici erroneam lectionem excuſandi cauſa, addit.

c) Ita B. J. & ST. ſupponunt *is*, ſed præter Codicis conſenſum.

d) Recte B. & J. a *fra* & *bugjan, emere.*

9. thatei gatawida ſo rodjada du *gamundai e*) izos.
15. *izwis. f*) J. & ST. igwis.
46. ith eis uslagidedun *handuns g*) ana ina.
59. *weitwoditha. h*) J. & ST. weitwodiditha.
62. jah gaſaiqhith thana ſunu manns af taihswon *ſitandan i*) mahtais.
65. jah *kaupatjan k*) ina.
66. *jah atiddja l*) aina thiujo.

9. Quod fecit illa dicetur ad memoriam ejus.
15. Vobis.
46. At illi injecerunt manus in eum.
59. Teſtimonium.
62. Et videbitis filium hominis a dextra ſedentem poteſtatis.
65. Et colaphizare eum.
66. Et venit una ancillarum.

Cap.

---

e) Ita Codex MS. & bene. Editi: *du gamunjan*, quod idem fortaſſe, ac *gamunan*, *meminiſſe* Luc. 1:72. *gamundai* autem, nominis ſubſtant. caſus tertius, *memoriæ*. A. S. *gemynd*. Alam. *gimunt*. Suec. *minne*, *åminnelſe*. Conf. Nob. Stiernh. Gloſſ. p. 62.

f) Sic B. *igwis* vox eſt corrupta, ut antea monuimus. vid. Marc. 1: 17. not. *r*.

g) In Codice ita. Editi *handans*; ſed reclamat ipſa analogia flexionis.

h) B. recte, & ſic quoque J. & ST. in Gloſſariis.

i) J. & ST. *ſitan*, *ſedere*; in Codice autem, ex more loquendi ferme continuo, elegantius habetur *ſitandam*, *ſedentem*: & ſic probe B.

k) Sic J. & B. Mallem cum Stiernh. *raupatjan*, a Græc. ῥαπίζειν, *virga*, *baculo*, *fuſte* vel *palmis cædere*, *alapam infligere*, ſed lectio Codicis prævalet. Junius refert ad Angl. *to cuffe*, *colaphos ingerere*: vid. Gloſſ. Goth. p. 219.

l) Codex & B. ita. J. & ST. *atidja*, atque adeo omittunt unam, alteramque vocem corrumpunt.

Cap. XV:	Cap. XV:
1. *gudjans. m*) J. & ST. gudjands.	1. Sacerdotes.
2. thiudans *iudaie. n*)	2. Rex Judæorum.
9. *wileidu fraleitau o*) izwis thana thiudan iudaie.	9. Vultis dimittam vobis Regem Judæorum?
11. ei mais barabban fralailoti *im. p*)	11. Ut potius Barrabbam dimitteret iis.
17. *thaurneina q*) wipja. ST. thaurneia wipja.	17. Spineam coronam.
21. ſeimona *kyreinaiu. r*)	21. Simonem Cyrenæum.
28. *usfullnoda. s*) ST. usfulnoda.	28. Impletum.
ib. jah mith unſibjaim *rah-*	ib. Et cum ſceleratis *nu-*

K 3 *nithbs*

m) B. ita. Vid. dicta ad Matth. 27: v. 6.

n) ST. habet *judaïe*: J. & B. recte.

o) Codicis lectio genuina eſt: *wileidu fraleitan*, quæ ſic quidem refragatur JUNIO-STIERNHIELM. *wileid ei fraleitau*, & B. *wileid fraleitam*, & tandem illi, quam nos veram ſupponimus, lectioni; at male cohærere Gothica nemo, cui contigit vel tantilla linguæ peritia, non videt: leviſſima igitur permutatione τȣ̃ *n* in *u*, locum, & qua ſenſum, & qua Codici familiarem conſtruendi rationem, reddimus perſpicuum, Matth. 27: 49. Marc. 15: 36.

p) J. & ST. prorſus contra regulas Grammatices legunt: *ins*. B autem rectius.

q) Sic B. & J. Error omnino typographi apud ST. qui probe legit: *thaurneinan waip*, Joh. 19: 5.

r) B. emendate. J. & ST. *kyreinaium*; ſed M. Gothi haud agnoſcunt caſus quarti terminationem in *um*; ut quæ tantummodo, in nominibus nonnullis, competit Dativo numeri multitudinis, & in verbis, primæ perſonæ plural. præteritorum.

s) Ita B. & J. quin & ST. in Gloſſario.

niths t) was.
37. jah faurahah *albs v*) disſkritnoda.
39. *thatei. x*) ST. thatai.
43. *gaguds y*) ragineis.

Cap. XVI:

2. *atiddjedun z*) du thamma hlaiwa.
4. *inſaiqhandeins. a*) ST. inſanqhandeins.
7. ei *faurbigaggith b*) izwis in galeilaian.

meratus erat.
37. Et velum temp i diſſcindebatur.
39. Quod:
43: Honeſtus ſenator.

Cap. XVI:

2. Ibant ad monumentum.
4. Intuitæ.
7. Quod præit vobis in Galilæam. ib.

---

t) J. & ST. obliti terminationis participiorum paſſivorum, præt. temporis, maſcul. generis, legunt: *rahnith*, id quod obſervavit Hickes. in Theſaur. & Gram. A.S. & M. G. p. 50. & Rev. Benz. probe emendavit.

v) In Codice habetur *als*, ſine adſpiratione, quod vitium eſt librarii.

x) B. & J. recte. *thatai* eſt vox nauci, quam antea delevimus.

y) Recte B. Omittunt vero J. & ST. præfixum *ga*, & habent *guds ragineis*, εὐσχήμων βȣλευτής. *guds* & *gods*, *bonus*, permutatis vocalibus *o* & *u*, idem eſſe, cuivis patet. De voce *ragineis* obiter notamus, quod parum differat a *reginn* vel *reiginn*, quæ in Voluspa ſignificat *conſiliarium*: confr. Hick. L. c. p. 115.

z) Codex, errore Amanuenſis, habet *atiddedun*; ſed reponunt editi ſcripturam veriorem.

a) J. & B. recte. *inſanqhandeins* referimus ad ingentem copiam mendorum, quæ, culpa typographi, in Editionem Nobilis. Stiernh. irrepſere.

b) Editi: *fauratgaggith*, quod ſenſum quidem reddit unum eundemque; manendum tamen in vera lectione, quippe cum eadem in Codice MS. occurrat Marc. 10: 32. Hujuſcemodi decompoſita veteribus Gothis in uſu fuiſſe, monuimus. Matth. 27: 53.

ibid. ſwa ſwe quath du *izwis. c*)

ibid. Sicut dixit vobis.

8. jah usgaggandeins af thamma hlaiwa *gathlauhun. diz uhthan ſat izos* *) reiro jah usfilmei. jah *ni quethun mannhun waiht. obtedun ſis auk* †)

8. Et exeuntes e monumento fugiebant; etenim occupaverat eas tremor & ſtupor, & nemini quidquam dixerunt; nam timebant.

9. ataugida frumiſt *marjin thizai d*) magdalene.

9. Adparuit primum Mariæ illi Magdalenæ.

10.

c). Sic B. J. & ST. *du ina is*, quibus in verbis mendum latere, jam olim ſuſpicatus eſt Mareschall. Obſ. p. 441.

*) J. & ST. *gathlaubundei. uhthan ſat igos*, cujus lectionis nulla omnino mens, nec ulla ſyntactica ratio. Etenim 1) *gathlaubundei* male reſpondet τῷ *usgaggandans*, quod regiminis loco præcedit. 2) τὸ *uhthan* absque ullo Codicis exemplo ponitur initio periodi. Hæc probe obſervans Rev. Benz. legit: *gathlauhun. dis uhthan ſat igos*, pro quo in notis *ijos*: & ſic non modo optime conſtructionem emendat, redditque ſenſum clariorem; ſed, præter ſuam opinionem, corrigit etiam lectionem ipſius Codicis MS, qui, loco τῶν *dis* & *ijos*, habet *diz* & *izos*.

†) Legit interpres cum editis: καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ. Et ſic ſupplevimus, conſenſu Codicis MS. verſiculum, quem, tantummodo qua partem, exhibent editi.

d) Ita omnino MS. Editi: *marive thamei*; etiamſi, ut vere dicam, Rev. Benz. ex conjectura legendum voluerit, *thizai*: vid. Edit. Benz. p. 145. not. c. &, ſi quid ego judico, optime; eſt enim *thamei* vox incongrua, & pro *thizai* vix reperitur in Codice, quamvis colligi id poſſe contendat Hickesius ex Marc. 9. vid. Lib. cit. p. 9. Nec *mariwe* melioris eſt notæ. Habet Codex in Nominat. *marja*. Joh. 12: 3. in Genetivo *marjins*. 11: 1. in Dativ. *marjin*. ibid. v. 45. in Accuſat. *marjan*, ibid. v. 19.

10. *ſoh e*) gaggandei *gataih f*) thaim mith immma *wiſandam. quainondam jah gretandam. g*)

11. *jah* eis *hausjandans h*) thatei libaith jah *gaſaiqhans i*) warth fram izai.

12. afar *uhthan k*) thata - -

10. Illa diſcedens annunciavit iis, qui cum illo fuerant, lugentibus & plorantibus.

11. Et illi audientes, quod viveret, & viſus eſſet ab illa.

12. Poſt hæc autem - - - - -

EVAN-

---

e) Sic B. - J. & ST. *ſo*, ἡ. *ſoh*, αὐτη.

f) Recte J. & B. ST. *gataith*. Eſt autem *gataihan*, *annunciare*, non *gataithan*.

g) Hæc iterum ope Codicis MS. reſtituimus, quæ pariter monſtrant, interpretem Gothum preſſe ſequi textum Græcum: τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. Atque hinc porro vocem, in editis, ſuppoſititiam, *werun*, proſcribere licet.

h) Ita indubitate habetur in Codice, a quo editi non multum differunt, legendo: *ith eis gahausjandans*, quod, ſi ſenſum ſpectes, eodem recidit.

i) Sic rurſus, ex conjectura & peritia linguæ conſummatiſſima, legit B. cum Codice. Jun. autem & Stiernh. *gaſaiqhands*, *videns*, quod cum verbo Subſtantivo, *warth*, ex regulis Grammatices, nunquam ponitur.

k) Editi: *uththan*, quod perinde eſt; nam Codex admittit utrumque.

Ceteris ſubſecuturis privati, & finem obſervationibus noſtris ad Evangelium Marci, imponere coacti, notabimus obiter defectus Codicis, quo utimur, Manuſcripti. Ejusmodi ſunt, in Cap. VI. a v. 30. ad 54. in XII. a v. 38. ad finem usque: in XIII. ab initio ad v. 16. ejusque verba ultima, & porro, a v. 29. ad finem usque capitis: in XIV. a capite ad v. 5. & ulterius, a v. 15. ab v. 41. non integrum: in XV. ut diximus, a v. 12. qua partem maximam deperdito, ad calcem.

His abſolutis, quæ reſtant dicenda, ad ceteras Codicis Argentei partes, in aliud tempus cogimur differre.

THESES MISCELLANEÆ.

I.

Multum, in linguis condendis, vulgi debetur arbitrio, plus autem naturæ, at plurimum rationi.

2.

In lingua vernacula polienda exornandaque eo major locanda diligentia, quo certius eſt, ejusmodi culturam multum decoris patriæ addere.

3.

Juſtum linguæ patriæ valorem difficulter ſtatuet criticus, niſi ad matricis, affiniumque linguarum trutinam, eandem expendat.

4.

Lingua, qua Gentiles noſtri in Italia uſi fuere, Mœſo-Gothica fuit.

5.

Qui apud Ulphilam Joh. X: 23. Upſaliam ſibi inveniſſe videntur, nimis acutum vident.

CORRIGENDA.

In Præfat. Lit. A. pag. 8 *lin.* 2. *quidam* lege *quidem.*
— — 21. *hoc unum eſt* — — *hoc eſt.*
Lit. B. pag. 1. *lin.* 19. *novimus* — *norimus.*
— 6. 2. *quæ Blbliopegi* — *quo Bibliopegi.*
— 8. 5. *poſt verſum* 41 — *poſt verſum* 50.
In Tractat. pag. 3. *lin.* 29. *has has* — lege *has.*
— 5 — 7. *allama* — — *allamma.*
— *ib.* — *ult. tande* — — *thande.*
— 10. — 4. 24. — — 23.
— 11 — 33. *anaſlawidedun* - *anaſlawaidedun.*
— 12 — 26. 5: 38. — — 4: 38.
— 31 — 15. *Luc.* 8: 15. — *Luc.* 8: 14.
— 36 — 4. *mans* — — *manns.*
— 37 — 1. *man* — — *mann.*
— 42 — 10. *wulthanaim* — *wulthagaim.*

13384

SPECIAL 85-B
5588

GETTY CENTER LIBRARY